

LUNDS
UNIVERSITET

”Det är ett annat Skellefte”

En socialantropologisk studie om skelleftebornas
hem i förändring

Alva Kledzik

Avdelningen för socialantropologi
Sociologiska institutionen, Lunds universitet.
Kurskod: SANK03
Termin: Vårterminen 2023
Handledare: Ulf Johansson Dahre

I Skellefteå sker i dagsläget en omfattande samhällsomvandling till följd av nya befolkningsmål och etableringen av bilbatterifabriken Northvolt. Det ställs därför höga krav på den sociala infrastrukturen med avseende på intensiteten i omvandlingen, något som väcker frågor om stadens förmåga att utvecklas socialt hållbart och omvandlingens påverkan på lokalbefolkningen. Syftet med uppsatsen ämnar därför att skildra lokalbefolkningens perspektiv på staden i förändring utifrån tankar om identitet och framtid. Genom intervjuer insamlade under en månads fältarbete i Skellefteå analyseras empirin utifrån identitetsskapande symboler i staden samt hur dessa relaterar till en föreställd gemenskap och social sammanhållning. Även konceptet liminalitet appliceras i analysen för att synliggöra hur lokalbefolkningen uppfattar de utmaningar och möjligheter övergångsperioden innebär. Studien visar följaktligen på hur en stads identitet kan skapas och i sin tur påverka och samspela med de attityder och uppfattningar som florerar i en tid karakteriserad av förändring.

Nyckelord: Socialantropologi, Skellefteå, Northvolt, social hållbarhet, liminalitet

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
<i>Syfte och problemformulering</i>	6
<i>Kontextualisering</i>	8
Skellefteå.....	8
Etableringen av Northvolt.....	8
<i>Disposition</i>	9
2 Metod och material	11
<i>Metod - Fältet, intervjuer och deltagande observation</i>	11
<i>Etik och reflexivitet</i>	13
3 Teoretiskt ramverk	15
<i>Tidigare forskning</i>	15
<i>Teoretiska utgångspunkter</i>	17
Symbolik och urban symbolik.....	17
Social sammanhållning.....	18
Den föreställda gemenskapen.....	19
Liminalitet.....	20
4 Den nedärvda mentaliteten och reproducerandet av identiteten	23
<i>Självförtroendet</i>	23
<i>Tveksamheten</i>	26
<i>Skellefteparadoxen</i>	27
5 Staden i nutid	29
<i>Den sociala slutenheten</i>	29
<i>Lösgörandet från identiteten</i>	32
<i>Det skötsamma livet</i>	34
<i>Nya livsstilar</i>	36
6 Framtiden	38
<i>Skellefteås plats på kartan</i>	38
<i>Den o-nostalgiska skelleftebon</i>	40
<i>Storstadsbygget eller Den stora byn</i>	42
7 Sammanfattning och slutdiskussion	44
8 Litteratur	46

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till alla skelleftebor som gett mig sin tid, sina tankar, kunskap och sin värme. Jag vill även tacka Lena som försåg mig med boende, sällskap och skratt under min vistelse i Skellefteå.

1 Inledning

Sedan 70-talet har Skellefteås befolkningsmängd hållits runt 70 000 människor, sånär som på ett par hundra som antingen flyttat ut eller hem igen (SCB, 1. n.d.). De närliggande städerna har i samband med sina universitet, Umeås universitet och Luleås tekniska högskola, sprungit om vad gäller både befolkningsmängd och attraktionskraft. I början av 2000-talet började Skellefteå kommun aktivt jobba mot målsättningen att höja befolkningsmängden till 80 000 invånare och medborgardialoger utlystes för att framkalla och ibland till och med provocera fram framtidsvisioner och idéer från lokalinvånarna – allt för att ruska om den stad vars befolkningspyramid började vändas uppochnerd.

I linje med de vidgade åtgärderna för att höja befolkningsmängden tuss beslut att bygga Sara Kulturhus 2015, världens näst högsta träbyggnad – 80 meter hög. Idén att offensivt satsa på ett träslott i centrum tillägnat kulturen presenterade Per Lindbäck, dåvarande ombudsman i fackförbundet Metall, redan 1993. Han menade att satsningen skulle skapa framtidsoptimism och åtgärda den märkbara stagnationen i stan, ett förslag som sedan plockades upp av kommunen ett antal år senare (Steinvall 2021:235). I huset ryms nu kulturverksamhet såsom bibliotek, Västerbottensteatern och konserter samt hotell, restauranger, spa och gym (Sara Kulturhus n.d.). Av turistföreningen beskrivs Sara som ”norra Sveriges nya landmärke [som] andas kreativitet, mod och viljan att tänka nytt” (Visit Skellefteå n.d.). 2018 började huset byggas, samma år Northvolts industriområde anlades ett par kilometer bort.

Det arkitekturtrade kulturhuset beskrivs ibland som en av förutsättningarna för att Northvolt skulle välja Skellefteå som etableringsort. Northvolt, den gröna batterifabriken, utgör Sveriges största industrisatsning på 100 år, en satsning som sprider ringar på vattnet för kommunen och regionen, som bygger bostäder, förskolor, skolor och utvidgar vården, serviceutbudet och infrastrukturen. För att kunna säkerställa den gröna transporten av batterierna snabbas dessutom arbetet på med sex år av den redan påbörjade ombyggnationen av hamnen, och högre krav ställs på färdigställandet av Norrbottniabanan som ska sammanföra städerna längs med norrlandskusten (Skellefteå kommun, 1. 2022).

I hög hastighet växlar staden upp för att möta de behov som uppstår i samma takt, en samhällsutveckling som heller inte isoleras till Skellefteå. Northvolt är inte ensam om att stå för den gröna omställningen i norra Sverige, och tillsammans med industrisatsningarna i Boden

och Gällivare beräknar regeringens samordnare för omvandlingen att 100 000 människor behöver flytta till norra Sverige inom 15 år för att tillgodose samhällena. Det är en ökning av befolkningen med 20%, en ökning som i dagsläget anses utmanande med avseende på att i den takt inflyttningen sker idag kommer endast 20 000 människor ha flyttat innan 2035 (Gitz 2021, Kejerhag 2022).

Skellefteå är en stad som håller på att transformeras, från stagnerande till offensiv och innovativ. Men där bor människor vars hyror höjs, vars kollegor byter arbetsplats och vars omgivning skiftar. I februari 2023 kliver jag av bussen bredvid Sara Kulturhus och en informant jag haft kontakt med sen jag lämnade Malmö hämtar upp mig och mina väskor med bil för att genomföra projektets första intervju. I vägen har djupa fåror bildats i snön som bilen följer ut mot industriområdet. Därifrån strömmar människor ut efter sin arbetsdag iklädda varselkläder. De borstar snön från bilar och låser upp sina cyklar. Informanten säger att:

Sen är det ju som intressant att. Ja men som närboende. Jag går 10 meter från mitt hus och då ser jag fabriken. Jag går upp för backen, jag ser den inte från huset, men jag går upp för backen och då ser jag den. Det startar frågor i mig. Vad innebär det här?

Syfte och problemformulering

Syftet med arbetet är att undersöka vad det innebär för Skellefteås lokalinvånare att staden växlar upp i samband med att ett multinationellt företag etableras, något som medför en rad förändringar för dem som redan bor och verkar i området. Etableringen synliggör på flera sätt också ett antal kontraster i de möten som uppstår. Den stillsamma norrländska industristaden möter globaliseringen. Bykänslan möter storstadsmentaliteten. Skellefteborna möter människor från världens alla länder, människor som inte talar dialektalt, med andra yrkeserfarenheter, utbildningar och kulturer. Dessa möten anser jag av stor relevans att undersöka utifrån antropologins emiska perspektiv – att inifrån beskriva upplevelserna av dessa förändringar och vad dem betyder för lokalinvånarna.

Önskan att viga studien åt lokalbefolkningens perspektiv grundas också i hur mediabevakning av Norrland och Skellefteå allt som oftast utgår från ett storstadsperspektiv och kretsar kring batterifabriken, ekonomisk tillväxt och hur satsningarna i norr påverkar resten av Sverige vad gäller demografi och arbetstillfällen. Till tals kommer vanligtvis personer på centrala yrkespositioner för industrisatsningen, vilket också medför en begränsad skildring av de

processer och samhällsliga mekanismer som verkar i staden. Min ambition är således att i stället ge plats åt skelleftebornas perspektiv på sitt hem, sin stad och sin framtid där, för att bidra till såväl akademien som till allmänheten.

Med utgångspunkt i essentiella aspekter av social hållbarhet såsom identitet, skapandet och upprätthållandet av gemensamma referensramar, integration och social sammanhållning avser studien att bidra till en ökad förståelse av den sociala hållbarhetens betydelse för Skellefteå såväl som samhällsutveckling i stort. Därigenom kan studien betraktas som en fallstudie över städer som genomgår stora och hastiga förändringar, något Skellefteå inte ensam kommer genomgå med tanke på Northvolts utbredning, men också andra stora satsningar och etableringar såsom H2 Green Steels fossilfria stålproduktion i Boden.

I realtid är Northvolts industriområde ännu inte färdigbyggt och med avseende på tidsaspekten har således ingen studie publicerats som rör frågor om social hållbarhet och Skelleftebornas syn på stadens omställning. Studien ämnar därför bidra till forskningen med en djup förståelse och inblick i lokalbefolkningens perspektiv på sitt hem *under* förändringen. Ambitionen anser jag väsentlig eftersom etableringen inte bara kommer påverka lokalbefolkningens framtid utan konstant påverkar och har påverkat dem i flera år. Därtill kommer studier gjorda i olika skeenden av omvandlingen troligen visa på olika resultat och därmed kan studien förstås som ett tillägg i att kartlägga skeendet.

För att förstå hur skellefteborna ser på förändringar, utveckling och framtiden, vad som anses möjligt och vad som anses utmanande anser jag att förståelse krävs för hur man ser på staden som den är och som den varit för att göra utgångspunkten i omställningen synlig, men också för att ge konturer åt det som lokalbefolkningen är rädda om och som de vill ha kvar. För att uppnå syftet med studien utgår jag därför från följande frågeställningar:

- Hur ser skellefteborna på stadens identitet?
- Hur uppfattas samhällsomvandlingen och vilka attityder finns kring den?
- Vilken betydelse får identitetsskapandet i relation till samhällsomvandlingen?

Kontextualisering

Skellefteå

Skellefteå är en tätort i Västerbotten som bebos av drygt 36 000 människor (SCB, 2. n.d.). Staden är belägen på sluttningen av Vitberget ner mot och över Skellefteälven som rinner genom staden. Den norra och södra sidan förbinds genom fyra broar, däribland E4an som går rakt igenom staden och Lejonströmsbron, Sveriges äldsta träbro byggd 1737 (Länsstyrelsen n.d.).

Skellefteås kommun är en av Sveriges rikaste (SCB, 3. n.d.). 1924 hittades det första guldet i Boliden, en händelse som skapade förutsättningen att på 30-talet bygga Rönnskärsverken, ett smältverk i Skelleftehamn som idag är ledande inom elektronikåtervinning (Boliden n.d.). I Skellefteå finns förutom gruvindustrin också en stor träindustri, som i Bygdsiljum. Där skapas fler arbetstillfällen än vad det finns invånare (Skellefteå kommun, 2. n.d.). Kommunen äger också energibolaget Skellefte Kraft, som genom vatten och vindkraft förser kommunen med el. I kommunen har även entreprenörskap och företagande en lång historia med innovationer som Alimaks kuggstångsdrivna hissar, hissar som återfinns i exempelvis Frihetsgudinnan i New York (Alimak 2023)

Betydande för Skellefteås historia är också industrialiseringens upphov till en stark arbetarrörelse i staden. Denna fick fäste efter att väckelsen och nykterhetsrörelsen redan etablerats i staden, vilket tros ha medfört att dem alla tre bidragit till värderingar om människans ansvar och egenvärde samt format normen om ett skötsamt, exempelvis nyktert, liv (Marklund, T 2021).

Etableringen av Northvolt

I oktober 2016 grundas Northvolt av Peter Carlsson, en före detta chef på elbilsföretaget Tesla. Tillsammans med Paulo Cerrutis, även han chef på Tesla, utvecklas idén att producera bilbatterier i Europa gjorda av litium och jon. Europa såg man inom snar framtid skulle ha ett enormt behov av hållbart producerade batterier, eftersom elbilstillverkningen ökat i allt större utsträckning och därmed var biltillverkare tvungna att importera bilbatterier från Asien, den dåvarande största exportören av batterier (Northvolt n.d.:4). Att göra anspråk på en helt grön produktionskedja var essentiellt för företagets konkurrenskraft och framtid, men kräver också ultimata förutsättningar och att företaget involveras i hela produktionskedjan. Detta inkluderar

alltifrån att bistå fabriken med förnybar energi och möjligheten att återvinna förbrukade batterier (Steinvall 2021:39).

Att batterierna ska kunna klassas som helt gröna innebär dessutom att batterierna exempelvis ska transporteras via tåg och båt till biltillverkarna. För att kunna skapa en produktionskedja helt i linje med Carlssons visioner krävdes alltså en plats som uppfyllde en rad olika kriterier. Därför fick 18 kommuner i Sverige och två i Finland fylla i formulär från Northvolt med frågor som rörde nödvändiga förutsättningar för en etablering av fabriken. Under våren 2017 får Anja Palm, etableringsansvarig på Skellefteå kommuns näringslivsavdelning, reda på att Skellefteå inte är en av dessa 20 eventuella platser. Hon ber om att Skellefteå också ska få fylla i formulären och hösten 2017 står det klart att Skellefteå vunnit tävlingen (Steinvall 2021:47), den en informant beskriver som ”en skönhetstävling vi inte var inbjudna till”.

Under sommaren 2018 börjar markarbetet för Northvolt Ett, fabriken i Skellefteå. Området är beläget utanför Bergsbyn, en stadsdel ca sju kilometer utanför centrum, och är lika stort som 71 fotbollsplaner (Northvolt n.d.:11). Till en början sades det att fabriken skulle skapa 2000-2500 arbetstillfällen, men man räknar nu med 4000 anställda år 2025. (Skellefteå kommun, 1. 2022; Skellefteå kommun, 4. 2021) Tillsammans med batterifabriker i Norge och Finland väntas Northvolt Ett ingå i ett nordiskt batteribälte (Liljeström 2021).

Disposition

I följande kapitel presenteras använd metod och insamling av material i form av reflektioner kring fältarbetet, avgränsning och min roll som antropolog. Metodavsnittet följs således av ett avsnitt innehållandes reflexivitet och etik. I kapitel tre redogör jag för det teoretiska ramverk studien utgår från. I kapitlet beskrivs inledningsvis tidigare forskning och begrepp och därefter de teorier som kommer relateras till empirin.

I kapitel fyra, fem och sex återges empiri varvat med teori och tidigare forskning. Kapitlen är sorterade utefter kronologi och innehåller även underrubriker innehållandes olika aspekter av huvudtemat. Kapitel fyra handlar om informanternas reflektioner om en nedärvd mentalitet och identitet, i vilken delar av Skellefteås historia synliggörs. Kapitel fem utgår från nutiden genom informanternas syn på hur de själva nyttjar staden, samt hur deras livsstil påverkas av de förändringar staden genomlever i dagsläget. Kapitel sex förankras i informanters idéer och

spekulationer om framtiden. För att underlätta läsningen är kapitlen strukturerade på detta vis, även om indelningen hade kunnat göras på ett flertal varierande sätt med avseende på svårigheten att lösgöra empiriska teman från varandra. Kapitel sex följs sedan av en slutdiskussion och sammanfattning i kapitel sju, i vilket även vidare forskning föreslås. I kapitel 8 redovisas studiens källor.

2 Metod och material

Metod - Fältet, intervjuer och deltagande observation

För att kunna genomföra min studie åkte jag till Skellefteå i fyra veckor under vårvintern 2023. Jag bodde i centrala stan och spenderade dagarna med att intervjua lokalbefolkningen och observera staden. Totalt intervjuade jag 20 informanter, av varierade åldrar (från ca 18 år till ca 80 år), kön och sysselsättning, vars gemensamma nämnare var att de alla var bosatta i Skellefteå, både kommun och tätort, utifrån premissen att de hade anknytningar i och rörde sig i stan. De flesta informanter var födda och uppvuxna i tätorten eller i kommunen och av de som flyttat in utgjorde äktenskap ofta anledningen. Ingen av informanterna arbetade på Northvolt eller hade flyttat till kommunen med ändamålet att arbeta på fabriken.

För att få en så klar inblick som möjligt i skelleftebornas tankar och idéer om sin stad avgränsade jag inte urvalet informanter till en specifikare grupp än just dessa som identifierar sig som "skelleftebor". En del val gällandes avgränsning gjordes dock utifrån den tidsram jag hade att förhålla mig till. Att intervjua en bred grupp skelleftebor var på ett sätt också en konsekvens av begränsningen, då jag inte visste i vilken utsträckning människor skulle vara intresserade av att medverka i studien och därmed intervjuade jag informanter i takt med att jag fick kontakt med dem.

Även avgränsningen att inte intervjua arbetande på Northvolt ges av tidsbristen. Framst förstod jag projektets tidsram för snäv för att till fullt ut kunna undersöka perspektivet av staden utifrån genom nyinflyttades ögon, ett perspektiv som breddat min studie i stor utsträckning. Dessutom flyttar människor till Skellefteå både för att bygga upp fabriken och för att jobba i den, inflytt som ter sig olika med avseende på de helt åtskilda ändamål och framtidsvisioner. För att i analysen separera omnämmandet av dessa som flyttat för att arbeta med/på Northvolt och dessa som flyttat till Skellefteå av andra anledningar kommer den första gruppen benämnas som nyinflyttade, och den andra som endast inflyttade.

Informanterna fick jag kontakt med på tre sätt. Framst genom snöbollseffekten, ett som fick fart av mailutskick och inlägg i facebookgrupper. Detta resulterade i att frivilliga deltagande ofta skickade mig vidare till andra lokalinvånare. Därtill kom jag i kontakt med informanter genom ett aktivt sökande efter specifika personer jag allteftersom förstod kunna komplettera mitt

material med särskilda yrkeserfarenheter, kunskaper och perspektiv. Dessutom fick jag kontakt med informanter via min familj och mina vänner som spred information om mitt arbete till deras kontaktnät i Skellefteå. Värt att tilläggas är dock att jag inte själv hade en personlig relation till någon av dessa informanter, eller för den delen någonsin mött dem tidigare.

Under min vistelse i Skellefteå tog jag emot många tips från informanter som rörde alltifrån litteratur, aktiviteter eller platser de ansåg viktiga för deras identitet och stad. Med den tid jag hade tillgodosåg jag mig därför av staden genom att leva och bo i den kompletterat av lokalinvånarnas direktiv. Med tanke på turistbyråns betydelsefulla roll för staden nu som många intresserar sig och flyttar till Skellefteå såg jag även till att besöka alla de platser och utföra de aktiviteter de själva framhäver centrala för staden. Att själv nyttja staden upplevde jag bidra till en större förståelse för informanternas berättelser, något jag hade gått miste om ifall jag utfört intervjuerna via zoom från Malmö. Detta förhållningssätt till studien kan dock också förstås utifrån kognitiv auktoritet som diskuteras av Davis i sin bok *Reflexive Ethnography: A Guide to Researching Selves and Others* (2008), begrepp som syftar till antropologers legitimerande av studiens validitet genom att deklarerar sin fysiska närvaro (Davis 2008:68). Min avsikt är inte att förespråka det historiskt klassiska fältarbetet i mindre samhälle som enda tänkbara metod. Karaktären av mitt fältarbete kan i stället liknas vid Robert Parks tillvägagångssätt som utvecklades under början av 1900-talet vid Chicagoskolan. Denna kännetecknades av kortare fältarbeten bestående av flera metoder såsom observation, intervjuer, insamlande av olika typer av dokument (Davis 2008:70). Metoden var fördelaktig eftersom jag förstod fysisk distans och digitala lösningar såväl innehållsmässigt som tidsbegränsande i sammanhanget.

Intervjuerna var av semistrukturerad karaktär och varade som oftast i drygt en timme. Inför de flesta intervjuer hade jag förberett breda frågor och teman som stöd för samtalet, medan jag i intervjuerna med informanter jag aktivt sökt upp hade fler djupgående frågor kring ett specifikt ämne såsom kommunens verksamhet. Intervjuerna transkriberades sedan och ur transkriberingarna har tendenser, mönster och motsättningar framträtt som jag i analysdelen kommer redogöra för.

Etik och reflexivitet

Att genomföra ett fältarbete i en stad resulterar i någon mån att hela staden observeras, även dessa som inte gett sitt samtycke till det. Det är exempelvis en omöjlighet att få ett godkännande av alla människor som befann sig på hockeyarenan torsdag den 2 mars, samtidigt som den typen av observerande inte utelämnar någon specifik person. Trots att en anonymitet garanteras vid deltagande observation i ett så pass stort fält som en stadskärna utgör, bör antropologen vara medveten om etik när det i fältarbetet uppstår gråzoner. Exempelvis kunde jag stöta på informanter på stan eller umgås med dem utanför intervjusituationen, något som skapade en del oklarheter. Å ena sidan upplevde jag det obekvämt att för informanterna definiera den sociala interaktionen som eventuell grund för min studie varje gång vi sågs, en påminnelse om informerat samtycke Davis beskriver etiskt korrekt (Davis 2008:47-48), å andra sidan presenterades jag alltid som student vid Lunds universitet och min uppsats återkom som samtalsämne i alla sammanhang utanför intervjuerna. På så vis blev min roll och syftet med min vistelse i Skellefteå synlig även om jag bitvis upplevde det svårt att vara transparent och samtidigt förhålla mig till sociala konventioner, något som också spelar en avgörande roll för att skapa förtroende.

Vad gäller anonymitet hålls alla informanter anonyma, något som klargjordes inför varje intervju i samband med att jag bad om tillstånd att spela in intervjuerna. Anonymitet är utöver etiskt försvarbart också bidragande till att samtalsklimatet ska kännas bekvämt och på informanternas villkor. Att även dessa informanter som deltog utifrån en viss profession hålls anonyma är ett val jag gjort med avseende dels på att personliga attityder och åsikter ofta framkom även i dessa intervjuer, och som Davis beskriver innebär alla studier en viss risk på grund av att det framtida mottagandet av studien aldrig kommer kunna kontrolleras (Davis 2008:48). Dels ville jag inte återskapa de narrativ som tidigare beskrivits, i vilka vissa röster framträder tydligare än andras. Utöver informanternas anonymitet informerades informanten om studiens syfte, sammanhang och intention i linje med de etiska villkoren för antropologiska studier (Davis 2008:46).

Min roll i fältarbetet och min inverkan på studien bör också diskuteras. Under fältarbetets gång blev exempelvis min bakgrund märkbar i alla interaktioner med skellefteborna eftersom jag inte delar samma dialekt som dem. Hur min bakgrund som stockholmare uppfattades av

informanterna kan jag endast spekulera i, men troligtvis väcker stockholmskan andra associationer än vad en närliggande dialekt såsom pitebondskan gjort.

Att jag kommer ifrån, inte bara utanför Skellefteå kommun utan också utanför Norrland och norra Sverige, kan ha påverkat studien på flera sätt. Tänkbart är exempelvis att jag ställt frågor som ringade in saker som uppfattas uppenbara av informanterna, men inte för mig. Samtidigt kan intervjuerna av just den anledningen också fodrat reflektioner som tidigare inte ansetts behövt utrymme.

En annan aspekt av min roll som uppdagades under min vistelse var den nyfikenhet över varför jag valt att centrera min uppsats kring just Skellefteå – av allt jag kunde välja på. Denna tveksamhet inför Skellefteå är något som vidare kommer diskuteras i analysdelen, men bör även nämnas i sammanhanget då den kan ha påverkat studiens utfall vad gäller informantens inställning till projektet. Å ena sidan kan ämnet uppfattats smickrande och ärofyllt, å andra sidan finns en klangbotten av att studier av Norrland historisk sett präglats av ett exploaterings och kolonialt perspektiv, något som bör tas i beaktning precis som Davis poängterar att all social forskning kan förstås besitta en exploaterande karaktär (Davis 2008:45).

3 Teoretiskt ramverk

Tidigare forskning

Med avseende på att studien syftar att undersöka en samhällsomvandling som sker i realtid har ingen forskning hunnit publiceras på det precisa ämnet. I dagsläget pågår dock ett omfattande forskningsprojekt vid Umeå universitet kallat Det nya framtidslandet, ett tvärvetenskapligt projekt som beskrivs: ”Detta projekt studerar de ekonomiska, sociala och politiska utmaningar och möjligheter som följer med det som antingen kan vara en grön industriell revolution eller, i värsta fall, ett spektakulärt industriellt misslyckande.” (Umeå Universitet 2023).

Trots brist på relevant forskning av skelleftebornas uppfattning av samhällsförändringarna har det funnits betydande litteratur för studiens tillkomst och min förståelse för ämnet. Däribland har Anders Steinvals reportagebok *Batterifabriken – Skellefteå och resan mot framtidslandet* (2021) fyllt en viktig funktion för studien då Steinvall detaljerat redogör för hur etableringen av Northvolt gått till. I boken beskrivs därmed samhälleliga mekanismer runtomkring Northvolt och andra betydande aktörer och tidpunkter för stadens tillväxt. Steinvall bidrar således, trots sin journalistiska bakgrund och inte akademiska, till kunskapsläget om Skellefteå i modern tid, ett ämne jag önskar bidra till med min studie utifrån ett socialt perspektiv.

Eftersom staden till stor del genomgår en fysisk förvandling som konsekvens av kommunens satsningar att växa har forskning kring människans relation till utrymme, platser och identitet bidragit till uppsatsen. Bland dessa återfinns exempelvis antologin *Creating the City* (2019) redigerad av Pål Brunnström och Ragnhild Claesson. Brunnström och Claesson beskriver att hur städers skrivs fram avgör utrymmet i vilket staden kan föreställas och därmed även dess utmaningar och för vem staden är till för (Brunnström & Claesson 2019:7). Dessutom betonar de att föreställningar av städer och lokalbefolkningen tätt förankras i städers historieskrivning och ärvda narrativ (ibid) ett perspektiv på forskning om städer Johanna Overud utgår från i sitt kapitel ”Minnet av Kiruna – Tid, historia och representation en stad i omvandling” i samma bok. Vidare har även Orvar Löfgrens studie av hemmet i kapitlet ”The sweetness of home” i Setha M. Low och Denise Lawrence-Zúñigas bok *The anthropology of space and place: locating culture* (2003) skapat förståelse för platsskapande relaterat till arbetarkultur.

Med avseende på studiens syfte har även forskning på social hållbarhet tillfört studien. I forskning om hållbarhet ligger störst fokus ofta på den ekonomiska (och miljömässiga aspekten), vilket kan bero på att social hållbarhet är ett svårdefinierat begrepp precis som även hållbarhet saknar en etablerad definition. (Olsson 2012:1, Palich & Edmonds 2013:2) Med samhällens aktuella utmaningar anses dock just social hållbarhet av större betydelse för forskning. Dessa handlar exempelvis om demografiska förändringar och klyftan mellan stad och land (Grundel & Neudorfer 2022:15).

Vidare kan förvirringen av begreppet relateras till önskan att omsätta hållbarhet i mätbara variabler, snarare än att se begreppet knuten till en idévärld (Olsson 2012:1, Palich & Edmonds 2013:2). Idévärlden kan förstås genom begreppets riktning, att det syftar till att beskriva en möjlig framtid. Detta perspektiv förklarar Olsson situationsbaserat, eftersom den möjliga framtiden beror på uppfattningar och ”normer om den önskvärda framtiden”, vilka i sin tur påverkas av samhällets förändringar (Olsson 2012:1). Olsson betonar således att begreppet rymmer en tidsaspekt, både vad gäller en tänkbar framtid och bedömning av historiska processer.

Ytterligare ett sätt att förstå tidsaspekten av social hållbarhet ges av Palich och Edmonds, som påvisar att ”social hållbarhet handlar lika mycket om processen som resultatet” (Palich & Edmonds 2013:2). Att relatera hållbarhet till tid medför även synliggörandet av begreppsparet stabilitet och flexibilitet. Olsson menar att flexibilitet kan skapa stabilitet, något som kan försummas i antagandet att hållbarhet endast byggs av stabilitet (Olsson 2012:2).

Social sammanhållning, socialt kapital och välmående är aspekter som ofta omnämns i samband med social hållbarhet. Palich och Edmonds betonar att det finns bevis på den starka kopplingen mellan kvalitén på social infrastruktur och välmående hos invånare, i kombination med att förbättrade relationer är mer önskvärdt för människor än högre lön när det kommer till välbefinnande (Palich & Edmonds 2013:2). Samhället har således inflytande på, men inte ensamt ansvar, att främja sociala band och den mjuka infrastrukturen på grund av dess relevans för social hållbarhet, vilken bristen av kan skapa känslor av ensamhet och isolation (Palich & Edmonds 2013:2-3).

Social hållbarhet relaterat till regioners utveckling beskriver Grundel och Neudorfer också bör förstås utifrån att samhällens utmaningar är gränsöverskridande, dvs: för att komma till rätta

med dagens samhällsproblem kan regioner isolerat inte arbeta med klimatfrågor eller bostadsförsörjning (Grundel & Neudorfer 2022:16). Dessutom bör lokal och regional utveckling ses ”som en ojämn rumslig process” eftersom tillväxt inte ser likadan ut överallt och därmed påverkar hela landet på grund av regionernas sammanbindning (Grundel & Neudorfer 2022:10). Att storstäder setts på som tillväxtmotorer för Sverige har exempelvis fått konsekvensen att perifera områden påverkats socialt och ekonomisk i kombination om att avståndet mellan stad och land ökat (ibid).

Med utgångspunkt i litteratur om Skellefteå och etableringen av Northvolt, forskning om fysisk plats och social hållbarhet ämnar min studie bidra till dessa ämnen i linje med antropologins tvärvetenskapliga karaktär.

Teoretiska utgångspunkter

Symbolik och urban symbolik

Skapandet och användningen av symboler anses inom antropologin centralt för att förklara människans liv och vad människor är. Begreppet kan definieras på två sätt, dels att en symbol syftar till vad som helst som har en innebörd, dels att symboler syftar till tecken med en fastställd innebörd av en arbiträr överenskommelse (Björklund & Hannerz 2017: 42).

I min studie ser jag symbolik relevant för att analysera vilken roll informanternas fysiska omgivning spelar för deras identitetsskapande och livsstil. Därför används teorier om urban symbolik i analysen på ett sätt som även inkluderar de element som per definition inte behöver anses urbana (såsom skog, natur). Betydelsen av att studera städers symbolik betonar Peter J.M. Nas, Marlies de Groot och Michelle Schut i *Cities full of Symbols* (2011) genom att beskriva hur man tidigare, inom exempelvis sociologin, studerat städers kulturella dimension som helhet utan att lägga vikt vid detaljer som symboler, medan man inom antropologin lagt vikt vid symboler men däremot inte städer (Nas, de Groot & Schut 2011:7).

Kevin Lynchs *The Image of the City* (1960) beskriver Nas, de Groot och Schut inflytelserik i urban symbolik. Lynch utgår från tre aspekter i hans studie av hur människor upplever och föreställer sig städer: identitet, struktur och betydelse. Betydelsen anser dock Lynch för personligt för att kunna strukturera och analysera, och bortser därför från denna aspekt. Författarna motsätter ställningstagandet och menar att betydelse som koncept utgör en väsentlig

del i studier av städer och dess symboler eftersom betydelsen fäst i omgivningen kan visa på hur sociala och kulturella förhållanden skapar mönster att tolka (Nas, de Groot & Schut 2011:8). Vidare beskriver Nas, de Groot och Schut att symboler i urbana miljöer kan uppenbara sig på flera sätt och kategoriserar dem därför som materiella, diskursiva, ikoniska/representativa och beteendemässiga. Symbolerna kan ta sig i uttryck i arkitektur, namn på platser, festivaler, filmer, poesi osv (Nas, de Groot & Schut 2011:9).

Studier av urban symbolik hävdar Nas och Pierpalo De Giosa avgörande för att fullt kunna beskriva och analysera städernas essens krävs. Han menar att dem utgör ett kulturellt lager, som inte bara synliggör relationerna mellan samhällets konstituerande grupper, de skapar dessutom och stöper om samhället. En betydande aspekt i tolkandet av symboler består därför av symbolernas långvarighet eftersom de därmed även reflekterar och skapar städernas historia (Nas & De Giosa 2011:283). Den historiska aspekten av urbana symboler är särskilt relevant för min studie av Skellefteå, eftersom informanter anser stadens historia så närvarande.

Social sammanhållning

Nas och De Giosa ämnar också beskriva sambandet mellan social sammanhållning och urban symbolik. Han menar att urbana symboler både är identitetsskapande och centrala för social anknytning, något som bidrar till skapandet av hem-känslan och en mental samhörighet. Det beror på att urbana symboler kan ses ha en normativ och kollektiv karaktär, vilka vidare fodrar enhetlighet. Därutöver menar Nas och De Giosa att symboler på flera sätt påverkar människans medlemskap, attityder och beteenden och därmed kan förstås utgöra en central mekanism för skapandet av social sammanhållning (Nas & De Giosa 2011: 284).

Betydelsen av social sammanhållning för samhällen beskriver Jesper Strömbäck i "Social sammanhållning och mediaanvändning" (2015). Social sammanhållnings behövs för att ett samhälle ska fungera, för att människor ska vilja arbeta tillsammans för ett gemensamt mål – något som kan ta sig uttryck att man följer lagar och regler och betalar skatt. För att definiera begreppet beskriver Strömbäck förenklat att det kan delas upp i en objektiv och subjektiv kategori. Den objektiva kategorin exemplifieras genom hur människors olika inkomster i ett samhälle påverkar den sociala sammanhållningen genom att minska om inkomstklyftorna ökar. Ett subjektivt förhållande är i stället människors upplevelse av den sociala sammanhållningen, som inte behöver överensstämma med det som faktiskt sker i samhället. Strömbäck betonar att det i slutändan är viktigast att ta hänsyn till människors subjektiva känslor, eftersom objektiva

förhållanden visserligen påverkar den subjektiva upplevelsen, men inte avgör den. I ett samhälle som präglas av upplevelsen av en social sammanhållning känner människor gemenskap och tillit till varandra, och detta limmar ihop ett samhälle som i övrigt är heterogent och föränderligt. I takt med globalisering, individualisering och migration, ökar oron för att social sammanhållning är hotad (Strömbäck 2015: 63-64).

Den föreställda gemenskapen

Relaterat till social sammanhållning appliceras även teorin om föreställningen av gemenskaper på min empiri. Med utgångspunkt i begreppen nation, nationalitet och nationalisms tvetydighet undersöker Benedict Anderson vad han kallar för ”den föreställda gemenskapen” i sin bok med samma namn (1993). Han klargör att på grund av bristande definitioner har begreppen varit svåranalyserade, något som skapar ett tomrum i förståelsen av det kamratskap som präglar nationer så djupt att människor dödar, men framför allt vill dö för sin nation (Anderson 1993:18, 22). Nationalitet menar Anderson är ”kulturella artefakter av ett speciellt slag” (Anderson 1993:19) och han beskriver att ”för att riktigt förstå dem måste vi omsorgsfullt överväga hur de fått historiskt liv, på vilka sätt deras innebörder har förändrats över tiden och varför de idag besitter en så djup emotionell legitimitet.” (Anderson 1993:19-20). Genom att analysera förändringar genom historien från sena 1700-tal och framåt kartlägger Anderson vad som bidragit till att människan kunnat börja tänka i termer av nation med idén om den djupa hängivenhet som tycks följa av den.

Anderson argumenterar för att definitionen som saknas av nationen är att den är föreställd och både suverän och begränsad (Anderson 1993:21). Föreställningen grundas i att människorna som upplever gemenskapen inte egentligen känner till varandra – de varken ”känner, träffar eller ens hör talas om” fler än en minoritet av gemenskapens medlemmar (ibid). Anderson argumenterar även för att tidigare definitioner av hur nation och nationalism uppfinns indikerar att vissa föreställningar är verkliga tillskillnad från andra, något Anderson motsätter genom att klargöra att ”Gemenskaper känns inte igen på sin falskhet/autenticitet utan på hur de föreställs.” (ibid).

En förklaring till tänkandet kring den föreställda gemenskapen ges av Andersons resonemang om människans samtidighetsuppfattning. Den beskriver hur samtidighet utgör ett plan som rör sig genom den homogena och tomma tiden tvärgående (Anderson 1993:36). Denna uppfattning

har möjliggjorts på senare tid, efter att människan exempelvis såg sig själv stå längst fram i tiden med all historia bakom sig utan förmåga att föreställa sig framtiden (Anderson 1993:35). Samtidighetsbegreppet diskuterar Anderson genom boken och tidningens struktur vilka under 1700-talet möjliggjorde representerandet av en föreställd gemenskap (Anderson 1993:36). I en bok kan exempelvis karaktär A ha en hustru B och en älskarinna C som i sin tur har en älskare D. Karaktärerna kan utföra handlingar samtidigt, såsom att A grälar med B och C älskar med D. Anderson påvisar att karaktär A och D troligen aldrig kommer mötas, ändå sammanbinds dem av två anledningar. 1: ingår de i samhällen – ”sociologiska enheter av sådan fast och stabil realitet att deras medlemmar kan passera varandra på gatan utan att någonsin bli bekanta med varandra och ändå beskrivas förbundna med varandra” (Anderson 1993:37) och 2: genom läsaren av romanens allvetande medvetande, som möjliggör att förstå händelsernas samtidiga pågående. Genom detta exempel menar Anderson att nationen, likt denna sociologiska organism, föreställs som en fast gemenskap vilken rör sig precis som samtidigheten, tvärgående genom tiden. Relationen mellan samtidighet och den föreställda gemenskapen menar Anderson förklarar hur exempelvis en amerikan kan identifiera sig med andra amerikaners samtidiga verksamhet, vilken aldrig kommer bevittnas (ibid).

Boktryckarkonsten omnämns även basal för tänkandet kring nationen på fler sätt. Utan den kunde människor inte känna till varandra, och den möjliggjorde därmed att föreställa sig tusentals andra människor likasinnade de själva (Anderson 1993:82). Vidare beskriver Anderson även hur kulturprodukter som fiktionsprosa och poesi återskapar nationen utifrån positiva känslor, ett narrativ centralt för den patriotism och hängivenhet den föreställda gemenskapen kommer med (Anderson 1993:137). Patriotismen såväl som beskrivningar av en gemenskap återkommer i informanternas berättelser om sin hemstad vilket gör Andersons teorier om hur dessa föreställs relevanta. Trots att Anderson skildrar människans tänkande kring nationen och nationalism, begrepp som inte kommer användas i min analys, kan föreställningen om gemenskap appliceras även på mindre sådana än hela nationer.

Liminalitet

1909 myntade Arnold van Gennep begreppet liminalitet, när han beskrev *Rites de passage* (1909) Han menade att alla övergångar kan beskrivas med tre faser samt även riter som förändrar exempelvis social position och ålder (Turner 1969:94). Genom van Genneps tre faser,

särskiljer han övergångar som markerar människors förändring av status, med dessa som markerar förändring av tid, exempelvis nyår (Thomassen 2012:23).

Faserna består av separation, liminalitet och inkorporering, vilka kännetecknas av olika egenskaper. I den första fasen av separation, avskiljs objektet antingen från antingen en plats i en social hierarki eller från ett tillstånd, alternativt båda två. Separationen leder till en liminalitet, tröskeln, i vilken objektet passerar en tvetydig fas som inte kännetecknas varken av det som varit, eller det som kommer bli. Därefter inkorporeras objektet i det nya, stabila sammanhanget, i vilket det finns tydliga normer, förväntningar, rättigheter och skyldigheter i den nya sociala strukturen (Turner 1969: 94-95).

Victor Turner stötte på van Gennep 1963 och började intressera sig för den liminala fasen vilken han 1964 beskriver i "Betwixt and Between: The Liminal Period of Rites of Passage" och däri utvidgar Genneps teori om riter (Thomassen 2012:23). Turner klargör att den första fasen utgår från ett tillstånd, snarare än människors status. Ett tillstånd definerar Turner som "any type of stable or recurrent condition that is culturally recognized" (Turner 1967:46). Vidare menar han att man visserligen kan se även övergångar som ett tillstånd, men i hans egna teorier likställer han övergångar med processer och verbet bli (ibid).

Liminalitet som koncept har oftast relaterats till en temporal dimension, även om den också kan appliceras på en rumslig sådan. Redan i van Genneps definition av liminalitet påvisade han betydelsen av fysiska gränser och dörrar såväl som geografiska områden i riter, och indikerade till och med att den rumsliga passagen över en tröskel kan inleda den spirituella passagen (Thomassen 2012:25). Med utgångspunkt i van Genneps teori om att liminala platser fungerar som trösklar, menar Thomassen att liminala platser kan delas in i 1: specifika platser, som en dörröppning, 2: områden eller zoner, som nationsgränser och badorter, 3: länder och stora områden, som Mesopotamien (Thomassen 2012:26).

Turners utvidgning av van Genneps teori gör däremot att allt som är "betwixt and between" kan ses som liminalt. Detta medför att användningen av begreppet liminalitet kan appliceras på ögonblick och individer såväl som tidsepoker och civilisationer (Thomassen 2012:23-24). Detta uppmärksammar Andrews och Roberts, som menar att liminalitet sedan Turner används relativt generellt, och appliceras ofta på diversitet i mångt och mycket, ett bruk som får dem att återvända till frågan om hur vi ska använda liminalitet som koncept (Thomassen 2012:27).

Teorier om liminalitet kommer i analysen av Skellefteå fungera som förklaringsmodell med avseende både på den temporala och rumsliga dimensionen. Dels uppenbarar sig ett lösgörande från det som tidigare varit, och tiden lokalinvánarna befinner sig i just nu kan förstås som liminalt, en situation i vilken man svävar mellan det föregående tillståndet och den framtid som väntar (Björklund & Hannerz 2017:30). Dels kan Skellefteå, som fysisk plats, ses som ett liminalt område, i vilket miljön ritas om och människor strömmar in och ut. Att relatera platser och längre perioder till liminalitet väcker vidare tankegångar om permanent liminalitet och därmed hur liminalitet påverkar objekten såväl positivt som negativt.

4 Den nedärvda mentaliteten och reproducerandet av identiteten

I ett samtal om vad Skellefteås själ är, beskriver en informant att ett band till den är självförtroendet och stoltheten som finns över bygden. Men i kombination med självförtroendet, menar han att där också finns en stor tveksamhet, över ”om vi har något att komma med.” Många informanter återkommer till beskrivningen av dubbelheten som präglar stadens identitet och lokalinvånarnas mentalitet och man skojar, kritiserar, agerar på och reflekterar över dubbelheten.

Självförtroendet

Bland äldre informanter relateras självförtroendet ofta till stadens fysiska aspekter, såsom skogen, gruvorna och älven. Dessa förstås vidare på två sätt. Dels beskriver informanterna självförtroendet och stoltheten utifrån en ekonomisk aspekt: att trä, vattenkraften och guldet påminner om den ekonomiska trygghet som vilar över kommunen i form av bestående resurser. Dels beskriver de hur fysiska aspekter som dessa gör Skellefteås historia ständigt närvarande, då resurserna påminner om den arbetarkultur som på grund av arbetarrörelsen och väckelserörelsen varit stark i staden. De komponenter av arbetarkulturen man upplever leva kvar är bland annat värderingar gällandes att arbeta på (hårt) och människors lika värde, något som tar sig uttryck både i en respekt och omsorg över varandra. Hur nuet formas av dåtida element beskrivs av Overud synliggörs av den pågående historieskrivningen (Overud 2019:231) en praktik som framträder central för skelleftebornas identitetsskapande.

Stadens rötter aktualiseras genom hur Skellefteås fysiska utformning reproducerar historien på vilken staden vilar. Historiens närvaro kan relateras till Nas och De Giosas resonemang om symbolers långa livslängd och dess inverkan på lokalbefolkningen. Nas menar att symboler har förmågan att dra med sig historia in i nuet, och påverkar därigenom det identitetsskapande lokalinvånarna gör idag (Nas & De Giosa 2011:283). Genom att notera informanternas sätt att befästa självförtroendet man har över bygden i bestående element av stadsbilden, kan även det omnämnda självförtroendet förstås bestående och ärfdigt. De långlivade symbolerna kan därmed förklara självinsikten kring självförtroendet och dess uttalade prägel på staden.

Trots att tillgångarna och industrierna fortfarande är centrala för Skellefteås samhälle i nutid, är de däremot mindre centrala i identitetsbeskrivningen hos de yngre informanterna. De påvisar i stället, likt nyinflyttade, hur självförtroendet är allmänt vedertaget, oavsett vad den grundar sig i. En informant säger:

Jag tror att det sitter i det lokalpatriotiska som man vuxit upp i, och exakt vad det är... haha...
Ja det är väl svårt att svara på. Det är väl olika för alla... tänker jag? Men det känns som man är som indrillad på nåt vis, omedvetet ifrån alla håll och kanter i, jamen: 'här ska vi bo'.

I kombination med att tolka informanternas idéer om självförtroendet man kollektivt bär i staden genom symboler kan även Andersons teori om den föreställda gemenskapen diskuteras i sammanhanget. De yngre informanterna, i kombination med både inflyttade och många äldre, har ju aldrig jobbat som industriarbetare eller med yrken kopplade till stadens resurser. Trots detta föreställer man sig en gemenskap både med de som har gjort det och de som gör det nu, och man ger liv åt den mentalitet som man tänker sig varit central för exempelvis arbetarna i gruvan. Precis som Anderson beskriver hur tryckt text möjliggjorde för människor att börja föreställa sig tusentals andra människor, som likt dem själva tillhörde en viss klass eller levde på ett visst sätt (Anderson 1993:82), kan de urbana symbolerna förstås utgöra en komponent för tillblivelsen av föreställningen inte bara av de nu levande skellefteborna, utan även dem som byggt staden för 100 år sedan.

Därtill kan Strömbäcks indelning av social sammanhållning utefter subjektiva upplevelser och objektiva omständigheter förstås centralt för de yngre och nyinflyttade lokalinvanorna (Strömbäck 2015:63-64). I informantens reflektion framgår att de objektiva omständigheterna som skapar självförtroendet kan vara "olika för alla" eller av liten betydelse, men oavsett vad de utgörs av, upplevs man socialiserad in i det "omedvetet från alla håll och kanter". Alltså kan självförtroendet som präglar staden delvis förstås som en föreställning av en gemenskap som oberoende av objektiva omständigheter uppfattas betydelsefull.

Utöver självförtroendet som präglar staden beskriver informanter också flera anledningar till att det har vuxit fram en "kan själv"-mentalitet ur industristaden. Den förankrar informanterna i förutsättningarna för kommunen att vara självförsörjande: det finns billig el, naturtillgångar, arbetskraft och kreativitet. Dessutom anser informanter att "kan själv"-mentaliteten varit ofrånkomlig på grund av att staden upplevs förhållandevis isolerad. Isolationen härleds både till att städerna i norr ligger med flera mils mellanrum, och till att Skellefteå är Sveriges största

tätort utan tågstation. En informant berättar att hon upplever att Skellefteå sällan genomströmmas av människor, eftersom man varken har vägarna förbi, men heller inte behöver eller vill ha något som enkom finns i Skellefteå. Hon jämför sina besök till Umeå och Luleå och säger att:

Men när man åker till Ume. Alltså vi åker ju till Ume enkom för Ikea. Eller jag och mina kompisar åkte enkom till Lule för att gå på en specifik affär. Skellefte har ju liksom inget man enkom åker hit för.

I samtalet med informanten framträder att upplevelsen av bristande besöksnäring skapar känslan av isolation och att staden inte anses värd att besöka. Besöksnäringens inverkan på samhället beskrivs av Petterson och Jonsson i sitt kapitel ”Turism och utveckling” i *Regioner och regional utveckling i en föränderlig tid* (2022). De beskriver att turismnäring är centralt för regioners ekonomiska tillväxt, men de påvisar samtidigt att fenomenet inte kan separeras från samhällets övriga processer och mekanismer, eftersom turismnäringen påverkar exempelvis sociala relationer såväl som utmaningar kring natur och miljö (Petterson & Jonsson 2022:148).

Att måttet på besöksnäring i staden påverkar informantens känsla inför staden och därtill stadens identitet kan därför förstås utifrån att besöksnäring som fenomen framkallar idéer om hur tillhörighet och identitet skapas samt relationen mellan plats och kultur (ibid). Dessutom belyser Petterson och Jonsson att perifera områden med stark besöksnäring attraherar både fler inflyttare och besökare, något som förklaras med de urbana elementen som platserna besitter. Dessa utgörs av en variation i utbud vad gäller både restauranger och butiker samt fritidsaktiviteter (Petterson & Jonsson 2022:148.). I informantens reflekterande över den isolation hon upplevt att staden befunnit sig i framträder även sambandet Petterson och Jonsson betonar: platser värda att besöka är också attraktiva att bo på (Petterson & Jonsson 2022:159) samt Palich och Edmonds klargörande att samhället kan bidra ovanifrån med förutsättningar att skapa social infrastruktur och därmed social hållbarhet och välmående hos lokalinvanorna (Palich & Edmonds 2013:2).

En annan informant knyter ihop stadens geografiska isolering med de symboler som gör Skellefteås historia närvarande när han beskriver det självförtroende och den kraft som genomsyrar den gemensamma identiteten och mentaliteten. I ett samtal om stadens bebyggelse och de gamla trähusen som revs för att ersättas med moderna hus i betong och tegel under mitten av 1900-talet säger han att:

Så vi är ju den enda staden kring norrlandskusten som inte brunnit ner. Vi rev ju hela skiten själva. Och det har ju också varit en viktig del i både vår kyrkliga men också i annat arv. Den här egenkraften. 'Det är vi som gör och ingen annan kommer fan att hjälpa oss med någonting.' Ume kommer inte hjälpa oss för de är som en del av Sverige och ingen annan kommer liksom göra någonting så ska vi göra något så får vi göra något. Och den har ju varit... Den desperationen har ju varit en viktig kraft i allting annat på nåt sätt.

Genom att Umeå anses vara "en del av Sverige" tillskillnad från Skellefteå framträder staden som perifer. Sverige som land beskrivs opålitligt och ohjälpsamt, en uppfattning som återskapades även i nutid vid debatten om el-stödet som inte gick till norra Sverige (TT). Samtidigt beskrivs Skellefteå i citatet återkommande som ett vi, och i identifieringen av staden i relation till dess omvärld kan gemenskapen tänkas förstärkas. Stoltheten och "kan självmentaliteten" kan därmed vidare förstås utifrån bevarandet av arbetarklassen som beskrivs av Orvar Löfgren i "The sweetness of home" (2003). Han menar att arbetarklassens sammanhållning, stolthet och kulturella försvar utgör produkten av det motstånd man fått från den officiella och dominanta kulturen som konstant upplyser om att arbetarklassen är och gör fel (Löfgren 2003:157). Löfgren viger sitt kapitel åt arbetarklassens förhållningssätt till hemmet och därigenom den privata och offentliga sfären, men utifrån informantens syn på Skellefteå i relation till Sverige kan hela staden liknas vid informanternas hem. Hemmet menar Löfgren att man konstruerar till en tillflykt, en privat plats där man får en paus från de maktrelationer samhället (i detta fall Sverige) agerar på och upprätthåller (Löfgren 2003:158).

Relationen mellan Skellefteå, Umeå och Sverige blir också synlig utifrån Grundel och Neudorfers resonemang om att regioner ingår i ett system i vilket dessa påverkar varandra genom ojämn rumslig process (Grundel & Neudorfer 2022:10). Att tillväxtpolitik fokuserats på storstadsregioner och medfört ett narrativ som separerar storstäder från landsbygden i Sverige är något som också kan utläsas ur citatet.

Tveksamheten

Utöver stoltheten, självförtroendet och "den här egenkraften" som beskrivits, uppfattar alltså informanterna staden isolerad och ensam, en känsla som förstärks av den tveksamhet man också enas kring. Därmed uttrycker informanterna den dubbelhet som ryms i identiteten. Rent fysiskt tycks stadens mittpunkt, "Möjligheternas torg" representera denna tveksamhet. En informant berättar om torget så här:

Jag tror också att det här är... alltså det lokalpatriotiska av Skellefte, att man har trott så sjukt gott om sig själv, vilket har smittat av sig på oss som bor här. Man har som haft en lite kaxig... typ... att. Även fast det... Enligt vissa kanske inte levt upp till det. Händelsernas...

Möjligheternas torg... Jag vet inte om du sett hur det ser ut där kanske. [...] Det är ju inte precis superimponerande. Ähm. Rent estetiskt så.

Torget är rektangulärt och beläget i mitten av centrum men står ofta tomt, sänar som på ett par vagnar som säljer mat. I ena hörnet av torget står "Lyftet", en skulptur en informant förklarar att man i folkmun kallar "kuken", då den påle som symboliserar Skellefteå som reser sig, anses se ut just som en sådan. En informant betonar att den belysning torget omringas av, höga svartvitrandiga gatlyktor, påminner om fängelse-belysning. I medborgardialoger som genomfördes 2011 och 2013, vilka kommunen använder sig av i fördjupade översiktsplaner för centrala stan, omnämns torget i stor utsträckning: "Skellefteborna vill se en förändring av torget, det är tydligt" (Skellefteå kommun, 3. 2016).

En informant berättar att det också är på torget som nyckelscenen för denna tveksamhet man bitvis känner inför staden utspelar sig. Han beskriver *I väntan på Larry*, en dokumentär som skildrar hela händelseförloppet, då Dallaskändisen Larry Hagman skulle besöka Skellefteås torg, ett som fylldes med tiotusentals människor. Dessa fick gå hem efter att man klivit upp på scen och berättat att Larry aldrig skulle komma, eftersom det hela bara var en bluff. En informant beskriver "Den är nån sorts symbol för den här uppgiven... det blir ju ett sånt antiklimax förstås. [...] Och det här alltså nån sorts internationellt trauma men kommunalt trauma. Nemen såhär: Det blev ingenting med Skellefte. Vad tråkigt."

Skellefteparadoxen

Med utgångspunkt i den omväxlande mentaliteten, å ena sidan stolthet, å andra sidan tveksamhet, sätter en informant ord på mentaliteten under ett samtal om inflyttningen till Skellefteå:

Vi har ju också haft såna här dubbla... Den här skellefteparadoxen, med att vi trivs väldigt bra här, och det är konstigt att vilja bo någon annanstans överhuvudtaget än här i Skellefte, men också jääävligt konstigt att nån skulle flytta hit? Och varför skulle nån vilja flytta hit, det här är ju bara nån liten håla? Och de där två grejerna tycker vi ju samtidigt.

Skellefteparadoxen tar explicit uttryck i skelleftebornas inställning till att bo, flytta och återvända till Skellefteå. Många skelleftebor flyttar från staden ett par år efter gymnasiet, för att jobba, studera eller resa, en utflyttning så stor att den påverkar befolkningspyramiden och medför en brist av både extrajobbare och kompetensförsörjning. Det är allmänt vedertaget att man "far söderut" och egentligen vartsomhelst, för att få chansen att nyttja allt det man menar inte finns i Skelleftedalen. En informant beskriver att det ofta låter så här: "Men efter att du gått

ut gymnasiet: Stick. Alltså åk härifrån gör någonting annat.” Samtidigt menar informanterna att ”allt finns” i Skellefteå, och därmed framställs staden å ena sidan otillräcklig, och å andra sidan komplett. En informant beskriver rörelsen mellan förhållningssätten:

Jag hatade den här staden så mycket. Jag tyckte den var liten och att den var tråkig och att alla känner alla... Och man kunde inte träffa någon utan att det var nåns kusins grannes bror eller så. Och då ville jag bara fara här ifrån. Men nu... Ser jag nästan ingenting negativt med det. [staden] Alltså det har blivit helt tvärtom. Det är nära till allt. Det finns. Eller det finns inte allt, men... Det finns restauranger, det finns frisörer det finns klädaffärer det finns... vi har ändå hyfsat nära till att ta ett tåg eller ett flyg och det finns alltid nån typ av liten matbutik nära. Jag har som ändå landat i att det finns ju egentligen inget negativt med den här stan enligt mig.

Trots att det ”inte finns något negativt med den här staden” har skellefteborna vidare, paradoxalt nog, svårt att förstå hur någon skulle vilja flytta dit. Det vittnar en inflyttad informant om, som flyttat från en storstad till Skellefteå för att få vara en del av de stora samhällsförändringarna som sker. Hon har inga band till Skellefteå och flyttar inte för kärleken, den möjligt enda godtagbara anledningen till inflytt för Skellefteborna.

Folk är väldigt förvånade över att jag valt att flytta hit. Det hade man ju inte hört för ett par år sen att nån bara ville flytta hit? Och nu är det jättemånga som gör det. Men jag trodde att de skulle vara mer förberedda på att folk faktiskt vill flytta hit? För jag upplever att det finns ett väldigt dåligt självförtroende i så här att: 'Varför skulle nån vilja flytta till Skellefteå?'

Samtidigt som hon beskriver hur Skellefteborna alltså saknar ett självförtroende, benämner hon sedan de som stolta, och genom intervjuens gång bekräftar hon deras egen teori om Skellefteparadoxen. Hon säger: ”Men ändå att man har det här, att man vill bevara själen? Jag tror verkligen att man kommer göra det. För det går inte att ta den ifrån dem... Och det ska man inte. De är för stolta.”

Informanternas beskrivningar av Skellefteå visar således på hur rumslig symbolik reproducerar både stolthet och tveksamhet inför staden, motsättningar som tillsammans utgör den gemensamma identiteten som tydligt artikuleras och omfamnar även de lokalinvånare som inte personligen har täta kopplingar till de starka symbolerna. Symbolerna tycks därför bidra till en föreställd gemenskap som leder till en social sammanhållning.

5 Staden i nutid

Kapitel två av analysen beskriver informanternas praktiserande av staden och inställning till den förändring man anser mest påtaglig – den stora inflyttningen. Analysen tar vid i hur skellefteparadoxen tar sig uttryck i mötet med nyinflyttade, ett möte som karaktäriseras av både optimism och oro. Därefter beskrivs resultatet av identitetens tydliga konturer: möjligheten att kliva ur den. Kapitlet innehåller också en analys av den normativa livsstilen i Skellefteå och hur denna kompletteras och utmanas av nyinflyttare.

Den sociala slutenheten

Skelleftebornas tveksamhet inför sig själva och staden framträder, utöver att människor ens skulle vilja flytta till Skellefteå, i funderingar kring hur det ska gå för dem när de är här. I alla intervjuer framträder en optimism till inflyttningen, och i många informanternas ögon nästan lyser det när de berättar om språken de hör på gatorna, hur staden fylls med liv och hur kul det är att människor hittat dit. Men trots den positiva och öppna inställningen informanterna uttrycker, delar många en oro över om de nyinflyttade verkligen kommer att trivas i staden. Oron tycks till stor del grunda sig i den sociala slutenhet informanterna anser att skellefteborna upprätthåller. En informant säger att:

Fruktansvärt mycket folk som ska bo här och jobba här. Det är ju en omställning. [...] Nämen jag tycker ju det är roligt! Det är ju människor! Sen är jag ju såhär... ja jag sa det att de stora, det stora är inte att bygga hus eller en fabrik. Det är egentligen inte så stort. Det stora är att Holmberg, Marklund och Lundström - vi umgås bara med varandra.

En orsak till den sociala slutenhet informanterna beskriver ges av ovanan vid att träffa nya människor och den gemenskap som präglar staden. En av informanterna menar att ”Det är svårt att sätta fingret på vad det är. Det är hemma, det känns tryggt. Att det finns ett ganska starkt vi. I stan.”

En förutsättning för den starka gemenskapen menar en del informanter grundas i stadens storlek. Den liknas vid andra städer och informanter spekulerar i att liknande tendenser säkerligen finns där. Utifrån Andersons teori om den föreställda gemenskapen kan dock betydelsen av stadens storlek för sammanhållning diskuteras. Han menar att kanske även i dessa gemenskaper så små att medlemmarna möts ansikte mot ansikte, är gemenskapen föreställd. Enligt hans teori kännetecknas gemenskapen endast av *hur* den föreställs (Anderson 1993: 21).

Ett sätt att förstå hur den föreställs i Skellefteå är genom arbetarkulturen informanter ofta återkommer till. I tidigare arbetarklasssamhällen menar Löfgren att multipla ”vi:n” skapades på grund av trångboddhet till följd av ett begränsat ekonomiskt kapital. Konsekvensen av boendeformen blev att enheten ”vi” inte bara associerades med familj, utan också med grannarna på samma gata, närområdet och staden, då barn behövde leka utomhus och man generellt socialiserades utanför hemmen (Löfgren 2003:150-151). Löfgrens förklaring av en stads flera gemenskaper kan knytas an till den citerade informanten som genom ”Att det finns ett ganska starkt vi. I stan.” styrker idén om viets omfattning.

En annan aspekt av den sociala slutenhet som många informanter beskriver ges av familjens centrala betydelse för många skelleftebor. En respondent reflekterar över inflyttning i samband med Northvolt-fabriken och familjebildande så här:

Ja men sen att flytta hit med familj. Tryggheten och närheten. Att ha föräldrar i närheten. Det tror jag är det svåraste, jag tror många skulle kunna tänka sig att flytta upp men man är ju så rotad på sin plats. Man är rotad med ’amen jag har ju min familj och släkt här’ så man rör sig inte. [...] Jag tror vi är ganska... Vi vill vara där vi har vår familj? Jag tror vi är... Jag tror faktiskt det. Att vi vill vara med familj.

I samtalet om familjen antyder han att det ligger i människans natur att etablera sig där familjen och rötterna finns, och därigenom står Skellefteå inför en utmaning vad gäller att få nyinflyttade att etablera sig i staden trots avsaknad av rötter. Skelleftebornas värderande av rötter förstås också medföra en socialisering baserad på släktskap och gamla vänskapsband, en utmaning för nyinflyttade vad gäller den sociala integreringen i samhället. En annan informant ifrågasätter dock rötternas betydelse och poängterar i stället dess varierande mening för olika människor. Han beskriver ett möte när det framkommit:

Det vart ju som tråkigt att fråga vad de jobbade med för det visste jag ju redan så då frågade jag vars de var ifrån men de var ju så moderna så de var ju inte nånstans ifrån. Utan såhär digitala nomader? ’Min pappa är ryss och min mamma är från polen och jag gillar korv så jag är nog polack’ Eller också ’jag är fransman men just nu bor jag här i Stockholm och trivs’ Och för mig är det viktigt på vilken meter var, när, jag kommer ifrån? Det kanske... Vars jag är ifrån? Och så när jag haft det här fruktlösa samtalet och ingen liksom kom nånstans ifrån, så gav jag upp och kände mig 400 år gammal och liksom de här får vara lyckliga utan att ens veta vars de kommer ifrån och utan att ens ha en åsikt om det. Som bara lever här i nuet? Och de här människorna kommer ju komma hit också. Och inte ha rötter. Och för en sån som mig som bara består av rötter så är ju det en omtumlande grej och det kräver ju lite annat på nåt sätt.

I citatet framträder kontrasten mellan skellefteborna och dessa mångkulturella och ”moderna” människor utan rötter, som i stället ”bara lever här i nuet”. Utmaningen informanten belyser att mötet innebär kan förstås utifrån Fergussons och Gultas resonemang om isomorfism mellan

plats och kultur. De beskriver att med den ökade migrationen och transnationalism skapas problem i det isomorfa synsättet att se på städer och identiteter. Synsättet innebär att plats och kultur anses sammanfalla när människor exempelvis besöker Thailand för att ta del av thailändsk kultur (Fergusson & Gupta 1992:6-7). Isomorfismen utmanas därmed när människor återkommande och i allt högre utsträckning träder över gränser såsom migranter, säsongsarbetare och människor som jobbar på internationella företag. Likt Fergusson och Gupta resonerar står lokalinvånarna i Skellefteå således inför en utmaning i mötet med människor som inte relaterar sin identitet till platsen de är födda, uppvuxna och bosatta på, och kanske aldrig kommer att göra.

Därtill kan mötet med de ”moderna rotlösa människorna” förstås utifrån konceptet liminalitet. I en allt flyktigare värld som karaktäriseras av förändringsprocesser menar Thomassen att hela civilisationer och tidsepoker kan förstås liminala (Thomassen 2012:25-26). Det beror på att det föränderliga moderna samhället medför en svårighet att definiera och ta fasta på de tre faserna som utgör rites de passage. I mötet med dessa rotlösa människor synliggörs Skellefteå återigen i motsatsrelation till det föränderliga moderna samhället, en jämförelse som kan tänkas förstärka den genomgående upplevelsen av Skellefteå frånskilt ”resten av Sverige” som tidigare diskuterats.

Oron över en lyckad integration och brist på rotsystem kan också diskuteras utifrån den rumsliga dimensionen och det frusna tillståndet av liminalitet. Både att jobba i Skellefteå på korttidskontrakt, och därmed inte ha för avsikt att etablera sig i samhället, och att bosätta sig och arbeta, men aldrig riktigt bli en del av den gemenskap man beskriver, kan ses som en situation karaktäriserad av *between* och *betwixt*. Om människor skulle förhålla sig till Skellefteå på detta sätt, skulle platsen bli till ett sorts liminalt mellanläge som människor endast passerar. Risker kan liknas vid andra liminala platser som exempelvis platser relaterade till resor, såsom turistorter, hotellrum och flygplatser, vilka karaktäriseras av ett lämnande för att återvända hem (Roberts 2018:33).

Därutöver diskuterar Thomassen hur liminalitet kan förstås som ett permanent tillstånd. Han hänvisar till Szakkolczai (2000), som i sin tur menar att modernitet utgör en sorts permanent liminalitet eftersom verkligheten börjar präglas av alienation och brist på relation till ett hem (Thomassen 2012:30). I en värld som är så föränderlig att man konstant söker nya intryck närvarar ständigt hotet av tristess och resultat blir sådant att ”A carnival that never ends stops

being fun: it turns in to a machanic roleplay” (Thomassen 2012:31). Vidare beskriver Thomassen att upplevelsen av att befinna sig i ett ändlöst liminalitet stadie därav inte är eftersträvansvärt, utan skapar en infängslande känsla (ibid).

Känslor av alienation, att sakna ett hem och att vara fångslad i förändring sammanfattar de svårigheter liminalitet kan innebära och i sammanhanget de sociala konsekvenser den kan få. För lokalbefolkningen i Skellefteå uppfattas dessa utgöras av ökad otrygghet, kriminalitet och bostadsbrist. Konsekvenserna kan vidare relateras till centrala delar av social hållbarhet och betydelse av social sammanhållning för ett samhälle, då gemensamma referensramar och identifikation med kollektivet utgör förutsättningar för att människor ska vilja upprätthålla ett samhälle tillsammans (Strömbäck 2015, Palich & Edmonds 2013).

Lösgörandet från identiteten

Som tidigare nämnt anser informanterna gemenskapen central i identifikationen med staden, men narrativet och retoriken kring den möjliggör också en distansering från identiteten, och vid olika tillfällen framträder identiteten lösgjord från människorna. En av informanterna beskriver identiteten som ett klädesplagg man tar på sig som skelleftebo när hon reflekterar över varför och hur identiteten reproduceras. Hon säger att ”Men känslan är nog kanske lite så för att det varit så tidigare. Eller så tänker man bara så för att det är liksom en mindre stad. [...] Jamen exakt..! Att man tar på sig den kostymen.”

Att beskriva en identitet som ett klädesplagg kan förstås visa på den tydliga artikuleringen av identiteten, en som jag tolkar till stor del grundar sig i den återkommande benämningen av ”vi som skelleftebor”. Artikuleringen tycks därigenom både vara starkt identitetsskapande och skapa förutsättningen att kliva ur den. Att frånga identiteten beskriver en informant i ett samtal om den sociala slutenheten så här:

För att så här: nej det är inte så att just jag tycker illa om folk och så va, men det är ju... 'Alla vi Skelleftebor är ju så otroligt slutna' och sen är vi ju som person kanske ganska trevliga ändå? Jag som individ... men 'alla andra'. Jag vet inte om det är den här märkliga kombinationen av dåligt och bra självförtroende samtidigt va?

Konsekvensen av identiteten beskriver en inflyttad informant begränsar skelleftebornas handlingsutrymme. Hon säger att ”Och så har de nån, nåt typ av stolthet, arv. 'Vi är västerbottningar', 'Vi är liksom... skelleftebor' [...] Men... de backar i det här? 'Vi är så

inneslutna vi är så...’ men det är de ju inte alls!”. Utav citatet verkar det såldes finnas en poäng i att inte alltid upprätthålla den identitet som i positiva meningar skapar gemenskap och sammanhållning.

Men i reflektioner över ett lösgörande från identiteten synliggörs även hur det tidigare varit, och inflyttade informanter vittnar även om erfarenheter av social slutenhet i realtid. Av dem som bott flera år i stan, på grund av äktenskap med en skelleftebo, beskrivs både svårigheter att nå in i stan och insikten om att deras umgängeskrets i dagsläget främst består av andra inflyttade. En informant beskriver flytten:

Men det är klart att... första året. Då var ju verkligen Skellefteå en norrländsk liten inbunden småstad där folk umgicks med samma gäng som man umgås med jämnt. Och det var inte så mycket in och utflyttning. Så man fick brotta sig in. Första året var det inte så mycket att folk ringde till oss och sa ’hej ka vi hänga utan man fick ju mer så här: ’hej ska vi hitta på nåt’ och så fick man liksom...

Informanten beskriver att de flesta skelleftebor umgicks med barndomsvänner och därför hade liknande intressen (fiske, jakt, fordon) och världsbild, något han idag upplever håller på att förändras i takt med att utbud av andra aktiviteter ökar i kombination med en större inflyttning. Han tror att man idag inte skulle märka av det lika tydligt och att livsstilarna ”mixas upp sakta.”

I förhållningssättet till identiteten synliggörs hur identitet och attityder sammanbinds men lösgörandet kan också förstås utifrån konceptet liminalitet. Den identitet som ansetts djupt rotad i lokalbefolkningen ringar in det stabila utgångsläget, fas ett, från vilket man lösgör sig från, om än sakta, för att tillträda fas två, liminaliteten. Att kliva in och ur identiteten kan därmed alltså ses som ett symptom på lösgörandet, och tiden staden befinner sig i belyser därmed den temporala dimensionen av liminalitet. Informanten som definierade skellefteparadoxen utifrån att det är konstigt att vilja bo i Skellefteå, trots att det är så bra, fortsätter så här och beskriver därigenom att between och betwixt börjar:

Eller har vi tyckt samtidigt. Nu börjar vi kanske förstå att folk vill flytta hit, men det var ju jättekonstigt första gången vi träffade nån som inte råkat gifta sig med Skellefte och därför flyttat hit va.

Det skötsamma livet

Informanter har tidigare omnämnt familjens centrala betydelse för att vilja bo i Skellefteå, med avseende på rötter och det sociala skyddsnät som medföljer. Men familjelivet beskriver de även påverka deras sätt att leva och förhålla sig till staden, och reflektioner om livsstilen återkommer därför i hög utsträckning i intervjuerna. I dessa beskrivs familjelivet relaterat till arvet efter arbetarrörelsen, som medfört en strävan efter en work-life-balance, i vilken 8h arbetsdag och 8h fritid premieras. Denna inställning menar informanterna är sund och utgör en norm man värnar om och hoppas få behålla i samhällsförvandlingen. En inflyttad informant beskriver:

Men jag upplever att det finns ett annat värde i det här med familjen. Att lägga tid på familjen. [...] Och det går alltid först på nåt sätt? Jobbet går inte alltid först på nåt sätt. Upplever jag iaf. [...] Ja jag tror det är sunt, men det är lite svårt att anpassa sig till.

Att jobbet inte går först, menar informanter handlar om att arbetet och titeln inte utgör ens identitet, snarare än att jobbet är oviktigt. För som en annan informant beskriver, är arbetet nästintill heligt i norra Sverige ”...men det betyder så otroligt mycket häruppe en arbetsplats, om en arbetsplats försvinner så gör det jättemycket för en bygd, för ett litet samhälle. I Stockholm märks inte det.”

Livsstilen möjliggörs också av stadens rika föreningsliv, vilket respondenterna skojar om är dopat av kommunen, samt att allting ligger inom räckhåll. Det leder till att barn enkelt tar sig till träningar och fritidsaktiviteter och att föräldrarna kan knyta kontakter genom att engagera sig i klubbar och föreningar. Detta familjeliv har dock fått konsekvensen att staden upplevs dö ut på kvällar och helger. En informant menar att när eftermiddagen blir till kväll, då är man redan hemma och steker fiskpinnar åt sina barn, och eftersom många unga – som kanske inte skaffat familj än – flyttat ut från Skellefteå befinner sig heller inte dem i centrum. Detta påtalar även en inflyttad informant, som upplever att den sociala infrastruktur som hittills finns inte nyttjas i tillräckligt stor utsträckning.

En aspekt familjelivets inverkan på samhället vidare kan förklaras av är frikyrkligheten och arvet efter nykteriströrelsen. Längs Norrlandskusten har väckelsen varit stor och trots att Västerbotten sekulariserats likt resten av Sverige menar en informant att värderingarna upprätthålls och att ett flertal skelleftebor säkerligen praktiserar religion fast numer i hemmet. En informant beskriver att: ”Även om vi inte är kristna längre så är vi ju sociokulturellt... [...] Så är vi ju fortfarande det.”

Frikyrkorna har bidragit med idéer om att alla människor är lika värdefulla och målsättningen att ska skapa en tillvaro som är bra för andra. Värderingarna som lever kvar är starkt bidragande till den trygghet och omtanke som lokalbefolkningen värdesätter vilken informanterna för samman med låg kriminalitet och trygga miljöer för barn att vistas i. Även spår av nykterhetsnormen tycks finnas kvar, något en informant menar kan ha medfört att det inom olika kretsar ansetts lite märkligt att exempelvis ta ett glas vin en tisdag. I ett samtal om trygghetskänslan i staden, i relation till det kyrkliga arvet beskriver en informant att:

Det är det som är intressant. Det är både en omsorg och en kontroll, oftast. I mindre städer. Och beroende på var man finns liksom, i statusen, så kan man känna sig kontrollerad eller vara utsatt för omsorg va? Så att det... Men så är det ju med många fenomen, att det finns en baksida. På saker och ting.

På olika sätt beskriver informanter en normativ livsstil, beteendemönster och förhållningssätt till staden och varandra, som grundar sig i den arbetarkultur som formar stadens identitet. I någon mån kan lokalbefolkningens praktiserande av staden därför ses som en beteendemässig symbol, utifrån Nas, de Groot och Schut definition av symboliken: ”ritualer, mass-firande och repetitivt och strukturellt beteende” (Nas, de Groot & Schut 2011:14) eftersom livsstilen tycks bidra till såväl gemenskap som identitet, samt fungera bildskapande av staden.

J.M. Nas belyser också att i studier av urban symbolik bör även lokalbefolkningens heterogenitet tas i beaktning. Olika grupper i samhället har olika värderingar och föreställningar vilket leder till att symbolik inte nödvändigtvis omfattar hela staden (Nas & De Giosa 2011:283-284). Nas och de Giosa utvecklar resonemanget med utgångspunkt i social sammanhållning, och menar att på grund av begreppets komplexitet, att exempelvis både innefatta attityder och beteenden, kan urbana symboler få varierande effekt på den sociala sammanhållningen. Han visar att symboler som enar vissa grupper kan fungera exkluderande för andra, något informanten är inne på när hon beskriver hur lokalbefolkningen lever och verkar i samhället. De normativa förhållningssätten till staden kan därmed symbolisera ett beteendemässigt arv som kan uppfattas olika beroende på vem man är och hur man vill leva (Nas & de Giosa 2011:284).

Nya livsstilar

Att informanterna är glada och positiva över den stora inflyttningen relaterar många till att nyinflyttade fyller staden med liv och en förhoppning om att den känslan kommer växa. En informant beskriver hur det numer kan se ut på krogen:

Och det pratas alla möjliga språk, man hör, mycket engelska såklart. Men man hör - det är polska och det är - ja alla möjliga språk såhär. Och man kan... helt plötsligt dimper det ner någon vid bordet och bara 'ah can I join you?' Och ja, så visar det såhär att, ja men senast var det en kille från Sydafrika som började surra med mig. Och man ba jaha! Okej! Haha! Så långt ifrån, men ja vad kul!

Hon menar, precis som flera andra, att nyinflyttade beter sig annorlunda i staden av olika anledningar såsom att komma ifrån en storstad eller inte ha familj med sig. Variationen på livsstil menar man vidga beteendemönster även för infödda Skelleftebor, något många tycks om än omedvetet längtat efter. I kombination med önskan om att nyinflyttade får ta del av det liv många skelleftebor lever: föreningar ställer om delar av sin verksamhet till engelska och kommunen, lokaltidningen Norran och kyrkan marknadsför kontinuerligt olika aktiviteter och nyheter på engelska för att nå nyinflyttade, menar man också att de kan tillföra en sorts "kontinental livsstil". Den kontinentala livsstilen sätts i direkt motsats till den familjeorienterade livsstilen att åka hem efter jobbet och steka fiskpinnar eller reservera endast helger till att gå på lokal. Att nyttja staden annorlunda från skellefteborna anser informanterna också kunna främja serviceutbudet, då fler företag vågar etablera sig allteftersom restauranger, pubar och affärer besöks i högre utsträckning.

Ett större utbud förstår informanter också kompletterande till det som benämns som "the thing i den här stan": hockeyn. Utöver 8 timmarscykler påverkas staden även av match-cykler enligt informanterna. Om man inte är intresserad av hockey utgör matchtiderna ett bra tillfälle att exempelvis handla mat på berättar flera informanter. En informant beskriver hockeys prägel på staden så här:

Ja för hockeyn styr så otrolig mycket för så otroligt många människor. Jo men sådär: är det match 'nej då kan jag inte ses', och när matchen slutar: om man går ut på pub såhär... så är man ute och ska äta och kommer ut vid 7-tiden och så är det match och ja men då är det ju typ folktomt! Då är det ju några stackars själar... Ja man har ju några själsfränder som inte, som hellre äter middag än ser på hockey, och då hittar man ju bord och så kanske man hittar nån kompis eller sådär. Och sen tar matchen slut. Och då säger det poff! Och så är hela stan smockfylld med folk. Som antingen ska fira för att de vann, eller dränka sina sorger.

Citatet beskriver en känsla många informanter delar: är man inte intresserad av hockey så finns det inte så mycket att ägna sig åt under kvällar och helger, fränsett föreningslivet. Hockeyn framstår dock också som en grundpelare staden vilat på, som för samman lokalbefolkningen. Informanterna berättar exempelvis om vallfärden till hockeyarenan som kallas ”templet”, och väl där jobbar pensionärer som entrévärdar och barnen leker med varandra bakom läktarna eller umgås som arenan vore en fritidsgård. Därtill tycks dock nöjeslivet stagnerat runt hockeyn, då den dragit så pass många människor att den räckt som underhållning.

Attityderna till stadens utbud visar både på lokalinvánarnas heterogenitet genom hockeyintresset som vattendelare, däremot visar den också på en framtidsoptimism och välkomnande av stadens förändring. Hockeyintresset synliggör också betydelsen av den subjektiva aspekten av social sammanhållning vilken Strömbäck beskrivit. Han menar att människor tar fasta på olikheter och likheter mellan sig själv och andra, men det som betyder mest för samhället är huruvida människor kan uppleva samhörighet med varandra trots de olikheter som finns (Strömbäck 2015:64).

6 Framtiden

Informanterna beskriver upplevelsen av att Skellefteå har fått en plats på kartan, något som får informanterna att reflektera över vilken bild staden sänder ut och vad staden kan komma att bli. I kapitlet analyseras först produktionen av symboler utefter dess bildskapande funktion. Därefter analyseras attityder till det som går förlorat samt det som framtiden kan innebära under omställningar som dessa. Denna analys utgår från känslor kring skogen och skövlingen av den i samband med batterifabrikens industriområde samt byggandet av stadskärnan och dess visuella utformning.

Skellefteås plats på kartan

Så att jag tror att lite grann det har gjort att det blir som en annan känsla, det blir mer kontinentalt på nåt vis. Vi är inte längre i vårt lilla hörn långt bort i norra Sverige nu har världen kommit till oss på nåt vis. Och det tycker jag är kul!

Att världen kommit till Skellefteå relateras såväl till etableringen av Northvolt, inflyttningen som det mediala fokus som riktas mot staden. Även Sara kulturhus – den enorma träbyggnaden informanter i hög utsträckning talar om i termer av att ”det händer något i staden” tycks ha bidragit till både besöksnäring som att det exempelvis framställs som kanske det främsta argumentet för att Skellefteå blev listad som en av de 50 bästa platserna i världen av den amerikanska tidningen (Japhe 2022). Gemensamt för informanternas nystande i startskottet av de nya känslorna som staden framkallar är dock inte att upphöja en aktör mer avgörande än en annan, snarare förstår informanterna aktörernas roll i omvandlingarna centrala för vilken bild av staden som sänds ut.

Informanter menar exempelvis att staden ofta blandats ihop med Sollefteå och om inte har den endast associerats med industrier eller hockeylaget Skellefteå AIK. När blickar nu riktas mot norr vill man således bli sedd för något annat och något mer, och även om Northvolt profilerar sig som grön och innovativ – något man gärna associeras med – bidrar den fortfarande till bilden av industristaden. I samtal om stadens profilering synliggörs därav exempelvis en tacksamhet över att beslut om Sara Kulturhus hann fattas innan Northvoletableringen ens blev aktuellt för Skellefteå. En informant säger att ”Och det är ju en herrans nåd såhär i efterhand för utan kulturhuset hade ju hela skellefte bara handlat om ’polacker med mustasch’. På nåt sätt. Nu får vi ju en bredare...”

Sambandet mellan urbana symboler och bilden av staden diskuterar Nas och de Giosa. Bilden kommuniceras till lokalinvanarna, inflyttare och omvärlden, och baseras på hur människor tolkar och använder sig av urbana symboler. Bilden är därför betydande för stadens marknadsföring av sig själva och spelar därmed en viktig roll i att upprätthålla tillväxt och hållbar utveckling (Nas & de Giosa 2011:290).

Betydelsen av symboler för image-skapandet beskriver Rose-Anne Vermeer genom att belysa förhållandet mellan producenter och konsumenterna av symboler (Vermeer 2011:58). Hon menar att det finns ett maktförhållande mellan producenter och konsumenterna av symboler, eftersom producenterna ofta utgörs av myndigheter och kommunen, i syfte att marknadsföra staden på ett sätt som anses gynnsamt för stadens framtid. (Vermeer 2011:58). Sambandet mellan bildskapande och makt beskriver även Brunnström och Claesson, utifrån att hur en stad skrivs fram påverkar föreställningar om staden och för vem den är till, något som vidare aktualiserar frågor om vem som styr historie- och framtidsskapandet (Brunnström & Claesson 2019:7).

Nas och de Giosa beskriver däremot tvärtom Vermeer att invånarens livsstil, beteenden och praktiker speglar bilden av staden, och på så vis har allmänheten en avgörande roll för kommunicerandet av bilden av staden (Nas och de Giosa 2011:290). I Skellefteås fall synliggörs hur symbolerna och dess bildskapande effekt både uppstår underifrån och ovanifrån, eftersom stadens identitet upprätthålls och reproduceras av lokalbefolkningen på såväl individ som kollektiv nivå, samtidigt som etableringar av företag och kommunala beslut anses avgörande för stadens profilering.

Den positiva bilden skapas i mångt och mycket av den sociala sammanhållningen med avseende på hur staden, både av invånare och utomstående, uppfattas som harmoniserad (Nas & de Giosa 2011:290). Abstraktionen i symbolik och dess bildskapande kan således konkretiseras genom dess bidrag till social hållbarhet vilken Palich och Edmonds diskuterar. De betonar genomgående att lokalbefolkningens delaktighet i skapandet av staden vad gäller såväl social infrastruktur som arkitektoniska utformning är central för att upprätthålla en känsla av gemenskap och välmående i staden (Palich & Edmonds 2013:1, 8).

Den o-nostalgiska skelleftebon

När Northvolfabriken skulle byggas, skövlades ett område om 500 000 kvadratmeter (Northvolt) jämte stadsdelen Bergsbyn och i takt med att människor flyttar in och staden växer kan fler grönområden komma att försvinna. Naturens betydelse för informanterna tycks påtaglig, om än i olika hög utsträckning. En informant anser närheten till naturen avgörande för boplats:

Så även fast. Stockholm har ju såklart tilltalat mig tidigare. Men varje gång jag är dit känner jag att... Det här skulle inte gå. Ja kanske en kort period men. För ett jobb eller... Men närheten till träden, och de stora husen, det är nåt jag värderar. Eller jag vill ju bo centralt för bekvämligheten. Men jag är också beroende av träden. Att ha de hyfsat nära.

Det finns även de skelleftebor som en informant nämner: ”Jag vet ju människor som grät när de drog ner skogen [...] Det är ju sådär, det gör ju något med folk också.” Hotet om en plats upplösning beskriver Overud kan fodra ett emotionellt engagemang men också känslor av gemenskap (Overud 2019:232), reaktioner som återfinns men långt ifrån dominerar i intervjuerna. Snarare beskrivs relativt sakligt hur naturupplevelser såsom hundpromenader och nyttjandet av skidspåren som omgett bergsbybor bytts ut mot den ökade trafiken, bakgrundsbruset och det konstanta ljusskenet som omöjliggör de stjärnklara, nattsvarta nätterna. Informanter berättar om sprickor i fasader, vaser som ramlat i golvet och sprängningar som beskrivs ”Då trodde jag ju att det var en lastbil som körde rakt in i vårt garage. Alltså hela huset skakade. Och hundarna och katter lättade från golvet.”

Dessa konsekvenser av fabriksbygget och skogsskövlingen framställs i någon mån som parenteser och informanter betonar återkommande att alla förändringar kommer med lite strul. Den positiva och negativa dimensionen av liminalitet beskriver Turner genom att hänvisa till antropologen Mary Douglas teori om ”Purity and Danger” och Jakob Boehme, filosof och mystiker som menar att allt kan kategoriseras i Yea och Nay, positivt och negativt. Douglas framhäver en analys av att ”The unclear is the unclean” något Turner menar kan förstås som att de transitionella objekten är orena eftersom objekten är just oklara genom att vara mellan eller utanför tillstånd och strukturell klassifikation (Turner 1967:48). De konsekvenserna informanter upplever besvärande kan således förstås som ett symptom på stadens liminala fas vad gäller störningsmoment som inte tillhör vad Turner beskriver som ”fixed points in space-time of structural classification” (ibid).

Vidare beskriver Turner att den liminala fasen också kommer med en sorts maktlöshet för det transitionella objektet. Han menar att i riter, då objektet övergår från ett tillstånd till ett annat, har objektet ingenting - ingen status eller makt - förrän objektet tillträder sin nya fasta position, då det ökar eller ändras gentemot utgångspunkten (Turner 1967:49). Maktlöshet kan förstås utifrån informanternas återkommande beskrivning av acceptans gentemot den situation de befinner sig i, och deras uttryck av tålmodighet för det som upplevs besvärligt. Acceptansen och tålmodigheten uppfattar jag också beroende av medvetenheten om att situationen de befinner sig i inte är evig, att den kommer leda till en annan situation man har hopp om, situationen Turner benämner som inkorporeringen.

Med utgångspunkt i Boehmes teorier om att allt delas in i antingen positivt (Yea) eller negativt (Nay) menar Turner att liminalitet i det avseendet kan betraktas som det negativa till allt positivt. Samtidigt menar han att premissen för det positiva existens är att även det negativa existerar, och från negativiteten skapas därav en sfär av möjligheter från vilken nya idéer kan frodas (Turner 1967:48). Liminaliteten möjliggör således ett skapande av någonting annat, någonting bättre, en hoppfull känsla jag uppfattar utbredd hos informanterna vad gäller samhällsförändringarna.

Betydelsen av skogens existens kan förankras i det tidigare resonemanget om att skogen bär på en symbolik, vilken agerar central för lokalinvärnarnas identitetsskapande. Däremot tycks man förhålla sig till avsaknaden av skog på områden som till skogsbrukens enorma export av trä. Centralt för de flesta skelleftebor framträder nämligen en osentimental inställning genom betydelsen av *att* det finns skog i närheten, snarare än *vilken*. En informant bosatt i Bergsbyn berättar att:

Men... Ingen som liksom ba 'nejnej där försvann ju våran skog' Jag menar jag bor ju 300 meter ifrån fabriken och hela skogen försvann ju. Där jag har gått i årtal efter skoterspår och stigar och rastat mina hundar - det är bara borta. [...] Jaa. Det finns ju andra skogar. Haha. Skog finns det gott om. Man kanske kan få gå lite längre innan man kommer till en större skog. Men jag menar och... [...] Det är ju inte som att vi har brist på barrträd. Haha.

Storstadsbygget eller *Den stora byn*

Staden genomgår många visuella förändringar, och varje gång man återvänder till staden ser den olika ut, och är fysiskt inte riktigt samma stad. En respondent berättar:

Jag har en kompis också som bott i Ume i ganska många år. Och så var hon hit i somras och hälsa på. Och hon har inte varit i Skellefte på många år. Och jag ba: men nu måste vi köra en sväng. Så vi körde runt hela stan och nya villakvarter och... in i centrum... och hon ba 'vad i hela friden! Vad är det som händer..?' Det är nya skolor, nya... Hon var sådär 'Det här är inte Skellefte... Det här är inte det Skellefte jag lämnade för 20 år sen, 15 år sen.' Näj. Det är inte det. Det är ett annat Skellefte.

I stället för att se sin stad förändras ur ett nostalgiskt perspektiv är byggandet starkt förknippat med framtidstro och hopp. Flera informanter menar att framtidsoptimismen började få sitt fäste i början av 2000-talet (i samband med kommunens anspråk på befolkningsökning), och i någon mån utgör Northvolt-fabriken kronan på det verket, som de flesta tror kommer garantera den fortsatta utvecklingen av staden. En informant berättar att man under 2000-talet skojade på kommunen om att ställa ut några byggkranar i centrum bara för att ge sken av att det hände något, att någonting byggdes. Att framtidsoptimism befasts i byggkranar bekräftas av en annan som också poängterar betydelsen av högre hus:

Ganska små saker som har hänt, men som har gett en ganska positiv känsla. En känsla av att nu siktar vi framåt i stället för att bara stå still och bevara. Och lite grann tror jag att det började med att det började ploppa upp jättehöga hus... i... i vår värld jättehöga hus... haha. I en storstadsmänniskas värld är det inte jättehöga hus men ja är det 13-14 våningar så är det... haha. Ja här sticker de verkligen upp och bara det: 'Oj vad händer här... hmm...' Och det börjar va liksom, man ser byggkranar överallt.

Samtidigt tar informanterna starkt avstånd till en "skyline", och man menar att det finns ett tak för detta byggande. Skellefteå ska inte bli en storstad, med anledning att det exempelvis skulle kompromissa med närheten (till varandra och naturen) och tryggheten skellefteborna värnar om. En informant kommenterar storstadsvisioner med: "Näej. Näej det tror jag inte. Inte stor stad per se. Nej. Men... Lite större..!". En annan informant menar att samhällsomvandlingen i Skellefteå kan bli något annat, en alternativ modern stad som inte rättar sig efter tidigare prövade modeller.

Man får inte glömma bort att det finns ju jättemycket land uppåt här. Alltså det är ju 50 mil upp till Kiruna. Och jag tror att det är i den riktningen utvecklingen går snarare än att... För det ska inte alls bli som Stockholm Göteborg och Malmö - det är inte det det handlar om. Man håller på att bygga någonting...nytt här? Och det är någonting annat. Så upplever jag det. Det är någonting annat.

I kapitlet "Imagining Modernity" beskriver Jialing Luo hur arkitekturen innefattandes nybyggda höghus spelar in i lokalbefolkningen i Haags idéer om staden. Hon citerar Lynch som

beskriver att varenda form, färg och uppställning spelar in i de mentala bilder som skapas av omgivningen (Luo 2011:181). Detta bekräftar informanterna genom att beskrivningar av Sara kulturhus som sticker ut från stadsbilden. Känsloerna huset verkar väcka kan sammanfattas i både framtidsoptimism och trygghet, för å ena sidan är huset innovativt i sin höjd, storlek och hållbarhet. Å andra sidan förstås huset utgöra scenen för sociala möten och således en investering i stadens sociala hållbarhet. Dessutom förstås trähuset bära på stadens rötter, både vad gäller stadens historia av träbyggnation och husets lokalproducerade material, men också uppkallandet efter Sara Lidman, en betydelsefull författare från Västerbotten som skrivit om närområdet och arbetarkulturen.

Höjden på hus kan vidare förstås likt Haags arkitekt: dem är praktiska för att staden kan hållas kompakt. Men de rymmer också en maktsymbolik, något som ytterligare diskuteras av Short (1996). De menar att den urbana skyline berättar något om samhället då höga kyrkor visar på kyrkans makt och position i samhället medan skyskrapor visar på ett samhälle centrerat kring kapital och företag (Luo 2011:181-182). Att bygga högre hus i Skellefteå kan således förstås skapa en framtidsoptimism på grund av hur företagande, kapital och investeringar förstås sammanflätat med utveckling av staden i form av exempelvis utvidgning av utbud. Byggandet och symboliken fäst vid höghus bidrar också till andra bilder av staden än den industristad som spelar hockey, vilken informanter beskriver begränsande. Samtidigt förstås en skyline och de storstadsideer som anses komma med den också önskad, något som kan relateras till de maktrelationer höga hus kan insinuera (Luo 2011:182).

När informanterna beskriver Skellefteås framtid återkommer således den dubbelhet som i mångt och mycket präglar staden. En framtid fylld av innovationer, förändringar, nytänkande och kreativitet välkomnas och urbana element såsom ett bredare serviceutbud och nyttjande av staden förstår man önskvärt. Samtidigt finns en stor värdeordning om stadens grundpelare, såsom arvet av arbetarkulturen och dess värderingar, (den lilla) stadsbilden med närhet till natur och en social trygghet som flera informanter kallar ”byakänslan”. En informant summerar sina framtidsideer för Skellefteå i att man tar med sig de bra bitarna ur resterna av folkhemmet, och att företagsamhet och kreativitet kan sammanflätas med intressen han anser symbolisera gemene skelleftebo: jakt och fiske. Han säger att han hoppas på ”Att man ska få kunna pimpla men också jobba med nya datorinnovationer.”

7 Sammanfattning och slutdiskussion

I analysen har jag inledningsvis beskrivit den artikulerade identitet i Skellefteå som tar sig i uttryck i en mentalitet präglad av både ett självförtroende och i en tveksamhet, en dubbelhet som skapar paradoxala inställningar vilka synliggörs exempelvis i en lokalpatriotism, reflektioner om inflyttning och huruvida staden bör sträva efter storstadsattribut. Genom teorier om urban symbolik har element i stadsbilden påvisats reproducera attityderna genom att associeras till stadens historia.

Från stadens historia av arbetarkultur och väckelserörelse förstås även främjandet av en stark sammanhållning levtt kvar. Denna tar sig uttryck i hur staden uppfattats isolerad och avskild från resten av Sverige, vilket förstås bidragit till en anda av handlingskraft och skapandet av staden så som Skellefteborna själv vill ha den: trygg, arbetande, respektfull och omhändertagande. Med utgångspunkt i hur informanter beskriver att man socialiserats in i den och att den går i arv diskuteras Andersons teori om den föreställda gemenskapen och betydelsen av den subjektiva sociala sammanhållningen för staden.

Identiteten beskrivs också utifrån en normativ livsstil präglad av 8 timmar arbete och 8 timmar fritid och familjeliv. I mötet med samhällsförändringarna relateras livsstilen både till känslor av framtidsoptimism och oro. Å ena sidan förstås livsstilen som en USP för staden då den är sund och skapar en bra stämning. Å andra sidan uppfattas den begränsande och man ser positivt på att vidga vyerna vad gäller förhållningssätt till staden och nyttjande av den. Sedan benämns livsstilen också starkt förknippad med en oro inför integrationsprocessen. Man menar att skellefteborna är socialt slutna, helst umgås med familj och barndomsvänner/människor de alltid känt.

Oron över framtiden verkar grunda sig i ett dåligt självförtroende informanter menar att man backar i, något som visar på hur identiteten aktualiseras i samhällsförändringarna. Ett annat exempel på hur identiteten och dess paradoxala karaktär tar sig uttryck är inställningen till Skellefteås fysiska omvandling. Trots lokalpatriotism och stolta känslor kring bygden (och dess utseende) har man en förhållandevis osentimental inställning till hur staden byter skepnad och framtidshopp befästs i höga och innovativa hus. Staden menar man gärna få växa och dra till sig uppmärksamhet från resten av Sverige, men samtidigt varken tror eller vill man att staden ska bli stor, bara lite större än vad den är nu.

Syftet med studien var att undersöka vad det innebär för Skellefteborna att staden genomgår stora förändringar på kort tid, inkluderandes etableringen av ett multinationellt företag. För att uppnå syftet och ge svar på frågeställningarna har staden och tiden den befinner sig i betraktats utifrån van Gennep och Turners koncept av liminalitet. Konceptet har möjliggjort att förstå stadens utgångsläge, den mentalitet och livsstil Skellefteborna visar centrala i deras identitet som skelleftebor, hur lösgörandet framträder utifrån premissen att identiteten har tydliga konturer, samt hur övergångsperioden uppfattas. Denna förstås både utifrån en temporal och rumslig dimension av liminalitet, vilka beskriver både de svårigheter övergången innebär, såsom oro, maktlöshet och tveksamhet, men också känslor av pånyttfödelse och de möjligheter, framtidsvisioner och stolthet den kommer med.

Studien har alltså visat på att stadens identitet spelar en central roll i samhällsomvandlingen, både vad gäller förändringens utgångspunkt och hur den inverkar i attityder, och förhållningssätt till nuet och framtiden. Identiteten synliggör därmed värderingar och aspekter av staden man värnar om, något som bör tas i beaktning för att staden ska utvecklas socialt hållbart. Här finns exempelvis den sociala sammanhållningen och lokalbefolkningens delaktighet i att reproducera, förhandla och skapa symboler och bilder av staden.

Genom att analysera stadens identitetens i relation till samhällsförändringarna har också stadens generella betydelse och funktion för lokalinvånarna påvisats, och därigenom har idéer och förväntningar på vad en stad bör innefatta synliggjorts. Studier som dessa, utförda i ett sorts vägskalet, i en situation där staden kan formas om, ser jag därmed relevant i formandet av städernas framtid eftersom lokalinvånarnas uppfattningar, känslor och inflytande är avgörande för att staden ska förbli ett hem.

Den tidigare ställda frågan om vad det här innebär för skellefteborna bör vidare studeras för att möjliggöra en mer omfattande bild av även alla dem aspekter som inte rymts i denna kandidatuppsats. Däribland uppfattar jag bland annat ett uppmärksammande av den yngre lokalbefolkningens perspektiv nödvändiga med avseende på hur ungdomar ofta funderar på sin framtid och valmöjligheter, tankar som troligen påverkas av samhällsförändringar som dessa. Även en mer djupgående analys av hur en stads historia präglar nutiden förstår jag relevant för studier som dessa. Exempelvis anser jag de nedärvda socialistiska värderingarna som grundar sig i arbetarkulturen spela en väsentlig roll i attityder till och agerande på migration och integration, processer aktuella i fler samhällen än Skellefteå.

8 Litteratur

Alimak. (2023). "Alimak firar 75-årsjubileum" publicerad: 2023-02-01[Elektronisk]
<https://alimak.com/se/alimak-celebrates-its-75th-anniversary-svenska/> (hämtad: 2023-05-08)

Anderson, B.R.O. (1993). *Den föreställda gemenskapen: reflexioner kring nationalismens ursprung och spridning*. Göteborg: Daidalos.

Björklund, U & U. Hannerz. [1983] (2017). Nyckelbegrepp i socialantropologin. Stockholm, Stockholms Universitet. [PDF] <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1141849/FULLTEXT01.pdf>

Boliden, "Vår historia" [Elektronisk]
<https://www.boliden.com/sv/verksamhet/om-boliden/bolidens-historia> (Hämtad: 2023-05-08)

Brunnström, P & R. Claesson. (2019). *Creating the City - Identity, Memory and Participation*. Malmö, Malmö Universitet.

Davis, C. A. (2008). *Reflexive Ethnography: A Guide to Researching Selves and Others*. London; New York, Routledge

Fergusson, J & A. Gupta (1992) Beyond "Culture": Space, Identity, and the Politics of Difference. I *Cultural Anthropology*, Vol. 7, No. 1 (s.6-23)
van Gennep, A. [1909] (2019). *The Rites of Passage*. Chicago, the University of Chicago Press.

Gitz, R. (2021). Historisk satsning i norr på fossilfri industri – kräver 100 000 inflyttare. *SVT Nyheter* publicerad: 2021-05-21, uppdaterad 2022-07-19
<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/norrbotten/historisk-satsning-i-norr-kraver-100-000-inflyttare>

Grundel, I & C. Neudorfer. (2022) Introduktion. I Grundel, I (Red.) *Regioner och regional utveckling i en föränderlig tid* (s.7-24). Horsens, Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi.

Japhe, B. (2022). Skellefteå, Sweden: Nordic warmth. *TIME* Publicerad: 2022-07-12
<https://time.com/collection/worlds-greatest-places-2022/6194523/skelleftea-sweden/> (Hämtad: 2023-05-08)

Kejerhag, J. (2022). Långt från målet i norra Sverige – saknas plan för hur fler ska flytta dit. *Dagens Nyheter* publicerad: 2022-09-08, uppdaterad: 2022-09-09
<https://www.dn.se/sverige/langt-fran-malet-i-norra-sverige-saknas-plan-for-hur-fler-ska-flytta-dit/>

Liljeström, E. (2021). Här växer ett "batteribälte" fram i norr. *Svt Nyheter* publicerad 2021-02-21 <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasterbotten/har-vaxer-ett-batteribalte-fram-i-norr>

Luo, J. (2011) Imagining Modernity: Memory Space and Symbolism of The Hauge. I Nas, P.J.M. (Red.) *Cities Full of Symbols: A Theory of Urban Space and Culture* (s. 173-185). Leiden, Leiden University Press

Lynch, K. (1960). *The Image of the City*. Cambridge, The MIT Press.

Länsstyrelsen, ”Lejonströmsbron” [Elektronisk]

<https://www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/besoksmal/kulturmiljoer/lejonstromsbron.html>
(hämtad: 2023-05-08)

Löfgren, O. (2003). The sweetness of home: Class, Culture and Family Life in Sweden. I Low M, S & D. Lawrence Zúñigas (Red.) *The anthropology of space and place: locating culture* (s.142-159). Bodmin, Blackwell Publishers Ltd.

Marklund, T. (2021). Arbetarrörelsen i Skellefteå. *Skellefteå Museum* uppdaterad 2021-08-25 [Elektronisk] <https://skellefteamuseum.se/utställning/storsia/modernisering-1845-1920/folkrorelser/fordjupning-folkrorelse/arbetarrörelsen-i-skelleftea/>

Northvolt [PDF] <https://static.northvolt.com/Booklet-Swe.pdf> (hämtad 2023-05-01)

Nas, P.J.M., de Groot, M. & M. Schut. Introduction: Variety of Symbols. I Nas, P.J.M. (Red.) *Cities Full of Symbols: A Theory of Urban Space and Culture* (s.7-26). Leiden, Leiden University Press

Nas, P.J.M. & P. De Giosa (2011). Conclusion: Feeling at Home in the City and the Codification of Urban Symbolism Research. I Nas, P.J.M. (Red.) *Cities Full of Symbols: A Theory of Urban Space and Culture* (s.283-292). Leiden, Leiden University Press

Olsson, S. (2012) Social hållbarhet i ett planeringsperspektiv. [PDF]

https://nanopdf.com/download/social-hllbarhet-i-ett-planeringsperspektiv_pdf (hämtad: 2023-04-14)

Overud, J. (2019) Minnet av Kiruna – Tid, historia och representation av en stad i omvandling. I Brunnström, P & R. Claesson (Red.) *Creating the City - Identity, Memory and Participation* (s. 218-236). Malmö, Malmö Universitet.

Palich, N & A. Edmonds. (2013). Social sustainability: creating places and participatory processes that perform well for people. I *Environment Design Guide*. Royal Australian Institute of Architects.

Petterson, R & A. Jonsson. (2022). Turism och regional utveckling. I Grundel, I (Red.) *Regioner och regional utveckling i en föränderlig tid* (s.145-162). Horsens, Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi.

Roberts, L. (2018). *Spatial Anthropology: Excursions in Liminal Space*. London, Rowman & Littlefield International

Sara Kulturhus, ”Verksamheterna” [PDF]

https://www.sarakulturhus.se/media/2201/faq_verksamheterna_se.pdf (Hämtad: 2023-05-03)

SCB 1, "Kommunsiffror" [Elektronisk] <https://kommunsiffror.scb.se/?id1=2482&id2=2480> (Hämtad: 2023-05-12)

SCB 2, "Statistiska tätorter 2020, befolkning, landareal, per tätort och kommun" [Excel-fil] https://www.scb.se/contentassets/2ae651f3169142a7a5812c0aaa4a6070/mi0810_2020a02_tatorter2020_bef_area_beslutadebeteckningar.xlsx hämtad från: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/miljo/markanvandning/tatorter/> (Hämtad: 2023-05-12)

SCB 3, "Bruttoregionalprodukt efter region (kommun). År 2012-2020" [Elektronisk] https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__NR__NR0105__NR0105A/NR0105ENS2010T06A/ (Hämtad: 2023-05-12)

Short, J. R. (1996). *The Urban Order: An Introduction to Cities, Culture and Power*. Blackwell, Oxford, UK och Cambridge, USA

Skellefteå kommun 1, "Northvolteffekten – En positiv laddning för hela Skellefteå" [Elektronisk] uppdaterad: 2022-08-01 <https://skelleftea.se/platsen/naringsliv/naringsliv/stories/2021-11-22-northvolteffekten---en-positiv-laddning-for-hela-skelleftea> (Hämtad: 2023-05-10)

Skellefteå kommun 2, "Industriområden" [Elektronisk] <https://skelleftea.se/platsen/naringsliv/naringsliv/mark-och-lokaler/industriomraden> (Hämtad: 2023-05-10)

Skellefteå kommun 3. (2016). Skelleftebornas synpunkter: Genomförda dialoger som påverkat Centrala stan, fördjupad översiktsplan för Skellefteå kommun. [PDF] <https://skelleftea.se/download/18.5f8cc396177db5159bd3dd1c/1616077727657/F%C3%96P%20CS-Bilaga%20Skelleftebornas%20synpunkter%20antagande%20uppslag.pdf> hämtad från: <https://skelleftea.se/invanare/startside/trafik-och-samhallsutveckling/planering-i-kommunen/oversiktsplaner/fordjupad-oversiktsplan-centrala-stan> (Hämtad: 2023-04-06)

Skellefteå kommun 4, "Northvolts batterifabrik byggs i Skellefteå" uppdaterad: 2021-12-21 [Elektronisk] <https://skelleftea.se/platsen/naringsliv/naringsliv/stories/2021-11-18-northvolts-batterifabrik-byggs-i-skelleftea> (Hämtad: 2023-05-10)

Steinvall, A (2021). *Batterifabriken: Skellefteå och resan mot framtidslandet*. Skellefteå, Artos Norma Bokförlag

Strömbäck, J. (2015). Social sammanhållning och medieanvändning. I Bergström, A. Johansson, B. Oscarsson, H & M. Oskarson (Red) *Fragment*. Göteborg, Göteborgs universitet

Szokolczai, A. (2000) *Reflexive Historical Sociology*. London, Routledge

Visit Skellefteå, "Sara Kulturhus" [Elektronisk] <https://www.visitskelleftea.se/sv/sara-kulturhus/> (Hämtad: 2023-05-03)

Thomassen, B. (2012). Revisiting liminality: The danger of empty spaces. I Andrews, H & L. Roberts (Red.) *Liminal Landscapes: Travel, experience and spaces in-between* (s. 21-35). Abingdon, Routledge

TT, "Elstöd till hushåll i norra Sverige dröjer" *Dagens Industri* publicerad 2023-04-05 [Elektronisk] <https://www.di.se/nyheter/elstod-till-hushall-i-norra-sverige-drojer/>

Turner, V. (1967). "Betwixt and Between: The liminal period in *Rites de Passage*." I *The Forest of Symbols*, New York, Cornell University Press [PDF] <https://blogs.baruch.cuny.edu/outsidere/files/2015/01/Victor-Turner-Betwixt-and-Between.pdf>

Turner, V. (1969). *The ritual process: structure and anti-structure*. Chicago, Aldine

Umeå Universitet, "Det nya framtidslandet", uppdaterad 2023-03-09 (Elektronisk) <https://www.umu.se/forskning/projekt/det-nya-framtidslandet/> (Hämtad: 2023-04-07)

Vermeer, R.-A. (2011). Squares, Water and Historic Buildings: The Transforming Power of City Markerting of Urban Symbolism in Ghent, Belgium. I Nas, P.J.M. (Red.) *Cities Full of Symbols: A Theory of Urban Space and Culture* (s. 55-83). Leiden, Leiden University Press